Масса а мехкашкара пролетараш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО
свет

Советски Союза Коммунистически партен Нохч-ГIалгIай областнойн Грозненски городскойн комитетий а Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета а орган

ЕРА 19 ФЕВРАЛЬ
№ 15 (2227)
1959 шу
Мах 20 кеп.

Нохч-ГIалгIайчен нефтяникаш! Шерра социалистически яхь йоаржа а яь мехкдаьтта дукхагIа даккхарца, производстве гучаяханза йолча торонех биззаь пайда эцарца жоп лургда вай Башкирски нефтяникаша даьча кхайкаралла.

Ханал хьалха кхоачашъергья ворхI шера план

* * *

Башкирски АССР-а мехкдаьттани газеи промышленноста предприятей болхлой коллективо Советски Союза берригача нефтяникашка ду

К Х А Й К А Р А Л

Дукха деза новкъостий!

Советски халкъо Iалаьмате чIоагIа дог гIоздаьнна тIаийцар новкъоста Н. С. Хрущевс ССКП-а XXI-ча съезде яь доклади укх ворхI шера халкъа боахам дегIабоалабара контрольни цифрех съездо даь соцамаши. Доклада тIа къаьгга а дика тешавеш а хьахьекхад, Коммунистически партеси цун ленински Центральни Комитетои Iалаьмате дика организаторски болх бар бахьан долаш промышленноста, юрта боахама, Iилман, техникан деррига доакъош дегIадоаладеча, къахьегамхой вахара материальни хьал лакхдеча вай халкъо даьха тIехдаьнна доккхий толамаш, цутIа оттаяьй Советски Союза экономикеи культуреи дIахо а лакхъяра йоккха программа.

Вай Даьхено ший дегIаяра кертера гIулакх — дIадоладаьд хIанз.

Советски мехка къахьегамхоша съезда соцамаш шоашта деза гIулакх а лерхI, ворхI шерарча плана заданеш толамца кхоачаш а тIехкхоачаш а е мел эшар дергдолаш а ба. Коммунизм шерра хьалъяра Iалаьмате йоккхача перспективаша, берригача советски халкъа санна, къахьегама кхы а чIоагIагIа безам тIабахийтар Башкирски АССР-а мехкдаьттани газеи промышленноста предприятей коллективай.

ССКП-а XXI-ча съезда баха мабоаггIара накъа баха яхь а лоаттаеш, Башкирски экономически административни района нефтяникаша ханал хьалха кхоачашйир 1958 шерара мехкдаьтта даккхара, цунна переработка яра, мехкдаьттан бурув тохара план. Шера йоагIача планал совгIа Башкирски республике даькккхад итташ эзараш тоннаш мехкдаьттеи мехкдаьттан сийрда продукташи, бIаьш эзараш тоннаш доагаду мазут, 30 эзар метр совгIа бурув техад.

Уж толамаш даьхад мехкдаьттан предприятей болхлоша, инженераша, техникаша, гIулакхерча наха тIагIертта дика къахьегар бахьан долаш, керда техникеи, технологии, балха дикагIа йола методаши производствона юкъейоалаяр бахьан долаш, дIахо а халача балхашта автоматизации механизации яр бахьан долаш.

Яхь лоаттаеш доккхий хьокхамаш даьхад бурув деттача мастерий Р. Х. Аллаярова, Ф. А. Алексеева, А. И. Палилова, М. З. Гайфуллина, Ш. Х. Маннанова бригадаша, мехкдаьтта доаккхача мастерий Ш. М. Мухаметшина, Е. Б. Долидова, И. Р. Копылова, Р. Х. Касимова бригадаша: мехкдаьттанеи газаи переработка еча боккхагIа болча оператораша К. Х. Исламгаллиевс, В. Я. Старцевс, В. В. Кудрявцевс, В. П. Ильина, В. М. Щепина, дукха кхыбараша а.

Коммунистически партен XXI-ча съездо Советски Союза нефтяникашта хьалхашка керда, кхы а доккхагIа дола декхараш оттадаьд. 1959—1965 шерашка СССР-а халкъа боахам дегIабоалабара контрольни цифраш тIа оттадаьд мехкдаьттеи гази йоаккхилга чIоагIа лакхде, цу эггара дарегIа долча доагама тайпаех, химически продукташ еча эшача Iалаьмате дикача бедалах пайда эцилга лоархIам боллаш айде, аьнна. Мехкдаьттани газеи промышленность дегIайоалаелга сихдаро йиш хулийтаргья мехка доагама баланса структура дикка тоае, торо лургья синтетически материалаш арахецилга чехка лакхде, вай пачхахьалкхенна дукха средстваш кхо а ергья.

Уж декхараш ханал хьалха кхоачашде йиш йолаш да, хIана аьлча, уж кхоачашде мел эша торонаш йоландаь. Вай мехка я шортта мехкдаьттеи гази йоалла дукха моттигаш, вай ханара дика оборудовании аппаратуреи, йоккха говзал йола болхлойи инженерно-технически болхлойи.

Уж хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдарна вай дукхагIа пайда эца беза воай предприятешта чухь йолча йоккхача торонех, шерагIа юкъе доаладе деза Iилманнеи техниканнеи керда карагIдаьннараш, мехкдаьттан промыслайи нефтеперерабатывающи заводийи дикагIа йолча коллективай опыт чIоагIагIа дIайоаржае еза, кхом а беш, дIаяхийта еза материально-технически торонаш, арахеца продукцен дикал лакхъе а из еш цунга дIабода мах лох бе а беза.

ХIара бригаде, установке, промысле, бурув деттача предприяте, заводе тхоай йола торонаш а лаьрхIа, оаха, Башкирски АССР-а мехкдаьттани газеи промышленноста предприятей болхлоша, инженерно-технически болхлоша, гIулакхерча наха, 1959 шера тIаэц е декхараш:

мехкдаьтта даккхара йола шера йоагIа пачхаьалкхен план ханал хьалха кхоачашъе а планал тIех 150 эзар тонн мехкдаьтта мехка дала а;

мехкдаьттан попутни газах боаккха пайда 1958 шера хинначул 36 процент лакхбе, планал совгIа 3 млн. кубически метр газ яккха;

1959 шера оттаяь мехкдаьттан скважинашта бурув тохар сихдарах йоагIа задани 1958 шера хинначул эксплуатационни тоха бурув 19 процентн тохкамбеш тоха бурув 8,5 процентн лакхдеш тIехкхоачашъе;

7-нел кIезигагIа йоацаш мехкдаьтта доалла моттигаш гучаяха, мехкдаьттан промышленни запасаш тIаккхетара план 110 процент кхоачашъе;

мехкдаьттан сийрда продукташ яхара пачхаьалкхен план 150 эзар тонн тIехкхоачашъе;

болх беш йола установкаш тоаяра чотах мехкдаьттана переработка елга бIаьш эзараш тоннаш лакхде;

мехкдаьтта доаккхача а, цун переработка еча а, трубопроводни транспорте а планах йоагIачул къахьегама овсарле 1,5 процент лакхъе;

оттаяьча заданел мехкдаьттан тоннага дIабода мах 2 процент, скважинашта бурув тохача цхьан метрага дIабода мах 1,5 процент лохбе, из бахьан долаш планал совгIа 25 млн. сом пайда баккха, мехкдаьттана переработка еча товарни продукцега дIабода мах 20 млн. сом лохбе;

обсадни бурув тохеи турбаш 1000 тонн, осташ 1500, цемент 1000 тонн, аьшка муш 50 тонн кхое. Кхояьча материалий чотах планал совгIа кIоарга тоха бурув 14 эзар метрал кIезигагIа доацаши структурно-поисковни тоха бурув 6 эзар метрал кIезигагIа доацаши тоха;

мехкдаьттана переработка еча 5 процентали из магистральни турбашка гIолла дIадохийтача 3 процентали кIезигагIа йоацаш производственни довш дола даьттеи мехкдаьттан продукташи оттаяьча нормел кIезигъе.

ДIахо а технологически процессаш тоае е гIулакхаш чакхдаха лерхI:

400 мехкдаьттан скважинашка диспетчерски контроль оттае, царех 200 скважинана радион новкъосталца а оттаеш;

стационарни вышкаш а ца оттаеш, 200 скважинана эксплуатации ремонти е, из дара чотах 2000 тоннал кIезигагIа доацаш металл кходе;

турбашка чухь парафин дIалеташ хиларца лоаттабеча къовсама керда методаш 100 скважинана юкъейоалае;

1958 шерачул мехкдаьттан промыслашка мехкдаьттах доалла тух дIадоаккхилга 1,5-зза лакхде;

электробурошца 100 эзар метри зIамигъяь диаметр йолча осташца 500 эзар метрал кIезигагIа доацаши бурув тоха;

Ново-Уфимски нефтеперерабатывающи заводе товарнии приемно-промежуточнии паркашта автоматизаци а завода водоснабженена телемеханизаци а е, Черниковски нефтеперерабатывающи заводе шин установка тIа процессашта комплексни автоматизаци е.

Рационализаторски предложенеш производствона юкъейоалаяра чотах мехкдаьтта доаккхачеи бурув тохачеи 20 млн. сом, хIаьта мехкдаьттана переработка еча 40 млн. сом шера кходе.

Дукха деза новкъостий!

Тхо, Башкирски республикан мехкдаьттани газеи промышленноста предприятей болхлой, инженерно-технически болхлой, гIулакхера нах, кхайк Советски Союза берригача нефтяникашка 1959 шерара — семилеткан хьалхарча шерара план ханал хьалха кхоачашъе, мехкдаьттани газеи промышленность дIахо а лакхъе социалистически яхь шерагIа йоаржае а тIахьехаш.

Социалистически декхараш толамца кхоачашдарна вайна доккха новкъостал де йиш хургья строительнии монтажнии организацей, машиннаькъа а хин а транспорта болхлой. Оаха тIахьех. Шо, новкъостий строителаш, железнодорожникаш, хин а форда а кемаш леладераш, тха кхайкарал хьаллаца а мехкдаьттани газеи промышленноста промышленни, наха чубаха культурни вахара эша гIишлош хьалъяра план ханал хьалха кхоачашъе, мехкдаьтта дIадахьара, мехкдаьттан промыслашкара мехкдаьттеи нефтеперерабатывающи заводашкара мехкдаьттан продукташи араозара план тIехкхоачашъе лоаттаеча яхьа юкъе довла.

Оаха тешам лу дукха езача Коммунистически партенеи Советски правительствонеи оахоша тIаийца декхараш сийдолаш кхоачашдергхиларах а цунца вай мехка коммунизм хьалъеча гIулакха юкъе дизза дакъа лоацаргхиларах а.

Декхараш дийца а дийцад, тIа а ийцад Башкирски АССР-а мехкдаьттани газеи промышленноста предприятей болхлой, инженерно-технически болхлой, гIулакхерча наьха юкъарча собранешка.

РСФСР Лакхехьарча Совета депутаталла бахийта оттабаь вай кандидаташ

КАДИЕВА ТАМАРА МУСТАПАЕВНА

Къонача болхлочо Тамара Мустапаевна Кадиевас хьабенна берригa никъ — доккхала а доацаш, цIенача дег тIара, берригa ший низ Даьхенна дIалуш волча советски къахьегамхочун никъ ба.

Тамара Мустапаевна яьй 1931-ча шера Нохч-ГIалгIай АССР-а Урус-Мартановски района Урус-Мартан яхача юрта.

1945-ча шера Талды-Курганскн областа Каратальски района 1-ча Мая цIерахча колхозе шекар доаккха свеклаш кхееш звеновой а йолаш къахьега йолаелар нов. Кадиева. ТIехдика болх беш хиларах мастер-свекловод яха цIи а, дуккхаз а сийлен грамоташ а, совгIаташ а даьхар цо.

1957-ча шера Нохч-ГIалгIай АССР-е цIа а ена, чехкка Урус-Мартановски районерча «Горец» яхача совхозе дояркалла балха яхар Тамара Мустапаевна Кадиева. Дукха къахьег цо доаханна дика гIулакх деш. ДукхагIа шура яккхара тIехьа йолаьча социалистически яхьа юкъе а яха, 1958-ча шера хIара Iаттагара 2965 килограмм шурий яьккхар цо, планах лаьрхIа хиннар 2300 килограмм мара йоацача метте. Цо бетташ а гIулакх деш а 18 етт ба. Планал совнагIа 11 эзар килограмм шурий яьккхай цо.

Хьаьнала, дика къахьегаш хиларца ший сий даьккхад нов. Кадиевас. Кхоачамбоацаращца цIаккха а тоам хургбоацаш из хиларах чIоагIа из лоархIаш, цун сий деш ба «Горец» яхача совхозера болхлой а гIулакхера нах а. Ше ший кулгашца беча балхаца хьокхам а луш, совхоза боахам дIахо а дегIабоалабарна. Советски Союза Коммунистически партен XXI-ча съезда исторически решенеш сихагIа кхоачашъярна къахьегамхой дегаш ураувттадеш я нов. Кадиева.

Тамара Мустапаевна парте яц, цхьабакъада, цун хьехамга, цун дешага дика ладувгIаш ба болхлой, хIана аьлча, царна хов, из массаз а шеаьннар деш йолга.

Урус-Мартановски районерча «Горец» яхача совхоза а Орджоникидзевски машиннаькъа Грозненски отделенен вагонни участкан а болхлой, инженерно-технически болхлой, гIулакхерча наьха хоржамел хьалха хиннача собране, берригаш раьза а болаш, № 813 йолча Грозненски-Орджоникидзевски хоржамий округе гIолла РСФСР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидаталла оттайир нов. Кадиева Т. М.

МАЗУРИН ОНУФРИЙ МИХАЙЛОВИЧ

Мазурин Онуфрий Михайлович ваьв 1900 шера Краснодарски краян Лимански района Ейское укрепление яхача юрта. Цун дай ахархой-бедняках хиннаб.

Барейтта шу даьнна зIамига саг волаш ЦIеча Эскаре а ваха контрреволюцеца тIемаш деча хьинаре дакъа лоац цо, къона Советски республика лораю. Цита, Советски эскаре волаш, 1921 шера Советски Союза Коммунистически парте вода из.

1925 шера, эскарера цIавеча, Онуфрий Михайлович Краснодарски крае а Нохч-ГIалгIай мехка Октябрьски а кхыча районашка а кулгалдеча партийнии, профсоюзнии, боахаман балхашка хиннав.

Сийлахь-боккха Даьхен тIом болабеннача хьалхарча деношка денз тIем тIа хилар нов. Мазурин. Стрелковии, инженерно-сапернии доакъошка политболхло волаш ше хьокхам а луш тIемахойи эпсарийи дегаш ураувттадора цо Даьхен сий бахьан турпалал гойта. ТIема заданеш кхоачашъярах нов. Мазурина еннай ЦIеча Байракха, Даьхен тIема II степени орденаши, Советски Союза массехк медальи, чехословацски ордени.

1949 шера денз Онуфрий Михайловича «Октябрьнефта» нефтепромыслан управленен шоллагIча промысле мехкдаьтта доаккхача операторалла болх бу.

Нов. Мазурина болх беча а из партгрупорг волча а кхоалагIча бригадас хIара шера тIехкхоачашъю мехкдаьтта а газ а яккхара пачхаьалкхен планаш. 1958 шера ССКП XXI-ча съезда сийна берригача халкъа социалистически яхье дакъа лоацаш бригадан коллективо планал совгIа 3.600 тонн мехкдаьтта даьккхар. ШоллагIча промыслан нефтяникаша 1958 шера балха овсарле 16,9 процент лакхъяьй, мехкдаьттан цхьан тоннага дIабода мах 9 процент лохбаьб. Уж толамаш доахаш кIезига дакъа лаьцадац дикагIа волча болхлочо Мазурина Онуфрий Михайловича.

Нов. Мазурина хьинаре дакъа лоац общественно-политически вахара юкъе. Из массехказза къахьегамхой депутатий районни Совета депутаталла харжа хиннав. ХIанз Октябрьски райисполкома председатела штатах воаца заместитель ва из, районерча къахьегамхошта юкъе сий ду цун. Партен районни комитета член хиларца боккха партийно-политически болх бу цо.

Нов. Мазурин РСФСР Лакхехьарча Совета депутаталла кандидат оттаваьв № 812 йолча хоржамий округе гIолла «Октябрьнефта» шоллагIча промыслан нефтяникий коллективои Курчалоевски района Ленина цIерахча артела колхозникашеи.

Кандидаташ шоай харжархошца вIашагIкхетар

16-ча февраль Чкалова цIерахча клубе МагIалбикера харжархой вIашагIкхийтар Горсовета депутаталла кандидаташца.

Эггара хьалха къамаьл даьча доверенни волча нов. Чернявскес депутаталла кандидата «Малгобекнефта» НПУ начальника заместитель волча нов. Горшков Петр Ивановича бу болх а цун биографи а йийцар, 1-ча марта цунна кхадж тассара берригa харжархой тIа а хьийхар.

Къамаьлаш даьча доверенни болча В. Ступника, В. Крупновс, Г. Ивановс бийцар депутаталла кандидаташ бола берий бешан заведующи Манакова Антонина Григорьевна, МагIалбика Горисполкома секретарь Зыскунов Павел Максимович, Гороно заведующи Сотников Александр Иванович, типографен линотипистка Ахполова Тамара Сосламбековна. РМЦ технорук Магаконова Вера Федоровна, «Малгобекнефта» НПУ начальник Плиев Iаддалий Султан, уж вай халкъа а Даьхен а тешшамера къонгаш а мехкарий а хиларца.

Къамаьл даьча доверенни волча Ю. Свечкара аьннар массане а дагара дар.

— РСФСР Лакхехьарча Совета а моттигашкарча Советашка а хургдолча хоржамаша цIаькха а дIахьокхаргда ленински къамий политика котъялар. Алхха вай хоржамий участбе а ба кхаь къамах бола кандидаташ. Массане а кхадж тоссаргба вай воай кандидаташта тIехьа.

Собране къамаьл даьча Горсовета депутаталла кандидата, ССКП XXI-ча съезда делегата Плиев Iаддалий Султана съездо болх миштa бир, съездо тIаийца коммунизм хьалъяра Iалаьмате йоккха программа йийцар.

Нов. Плиевс шийгара а вокха кандидаташкара а харжархошта чIоагIа баркал аьлар шоех иштта боккха тешам боларах, массазза а халкъанна гIулакх де шоаш кийча хилар а аьлар.

П. ГАГИЕВ.

* * *

Укх деношка Грознен Ленински района Калинина цIерахча поселке йиллача агитпункте моттигерча Советашка депутаталла бахийта оттабаьча кандидаташца вIашагIкхийтар харжархой.

Царна юкъе бар Ленински районни Совете депутаталла бахийта оттабаь кандидаташ, Нохч - ГIалгIай АССР-а промсовета председатела хьалхара заместитель Кашанцев Борис Иванович, Нохч-ГIалгIай АССР-а проектни конторан воккхагIа вола архитектор Гойгов Iаддалахьамида Рустам, Нохч-ГIалгIай АССР-а писатель Муталиев Шовхала Хьажбикар, Грозненски городской Совете депутаталла бахийта оттабаь кандидаташ, Нохч-ГIалгIай историни, меттеи, литературани Iилма-тохкама института директор Саламов Абдулхьалим, Нохч-ГIалгIай АССР-а халхарийи иллейи ансамблен артист Эдисултанов Шита Шамсудинович.

Кандидатий доверенни болчар хоржамхошта цар беографеш йийцар, хоржамаш деча дийнахьа, 1-ча марта массане а царна кхадж тасса, аьнна уж тIа а хьийхар.

Шоай къамаьлашца шоаш депутаталла оттабаьча кандидаташта шоаш раьза хилар дIахайтар харжархоша, цул тIехьагIа Калинина цIерахча поселке бахача наьха вахара эггара хьалха эшаш дола гIулакхаш тоадар а дийхар царгара.

Харжархошта хьалхашка къамаьлаш даьча нн. Кашанцевс, Гойговс, Муталиевс, Саламовс, Эдисултановс дег тIара доккха баркал аьлар берригача харжархошта, шоаех уж тешаш хиларах. Иштта харжархоша шоашкара дийха гIулакхаш кхоачашдарна шоай низ кхоберг ца хиларах уж теша а бир цар.

В. БОГАТЫРЕВ.

Моттигерча Советашка хоржаргба дикагІбараш

Депутаталла тха кандидат

1956 шера Наурски винсовхозе балха ера техникум йистеяьккха кьона специалист Логвинова Надежда Васильевна.

Шийна керда участок а йиййха болх бе йолаелар кьона бригадир.

ДІайогІа езараш бІаьнел тІех гектар комсаш яр. Дийнахьа массехказза участкан го боаккхар Надеждас. Из хьожар агрегаташа болх мишта бу, трактористашка а комсаш дІайогІарашка а цар гІалаташ дІадувцар, цигга дІахьехар уж мишта тоаде деза.

Шоай бригадирагара хьокхам а эцаш дика къахьегар бригадан берригача членаша а. Цудухьа комсаш ший ханнахьа а дика а дІайийна яьхар.

БІаьсти комсаш хьаеллача хана Надежда Васильевна чІоагІа теркам тІабохийташ хьежар бригадан хІара члено беча балхага, кІаранена тІа а ухаш цо дІахьехар комсаш хьа мишта елла еза.

— Хьажалаш мехкарий,— йоахар цо,—чІонакаш толхайойя комсаш талхаргья, шоана. Комсий ган мах-м кепигаш ба, цхьабакъда дІахо йодача хана итташ килограммаш комсаш хІара шера ярг ма йий царех.

Цхьа ха яьлча бригадан участке нийсача мугІарах дІаэттар гІа теха комсаш.

Цу хана а сатем боацаш яр нов. Логвинова. Из теркам тІабохийташ хьежар комсаш дегІа мишта йоагІа. Бригадас ший ханнахьа де деза балхаш дир.

Гурахьа инвентаризационни комиссес могабир бригадан болх. 122 гектара тІа 90 процент комсаш летаяр.

Съезда хьалхарча деношка нов. Логвинова бригадас къовсам болабир коммунистически къахьегама бригадан цІи тиллийтара тІехьа. Цар соцам баьб укх шера а тІехьа планах йоацаш хІара гектара тІера 15—20 центнер комсаш яха. Надежда Васильевна ший теоретически дешар лакхдеш я. Из деша яхай Краснодарерча кхачан промышленноста института заочни отделенен цхьоалагІча курсе.

Хьаьнала къахьегаш, новкъосташта эшачунга дика хьожаш хиларах коллективе сий ду нов. Логвиновай.

Хоржамашта хьалхарча шоай собране Наурски винсовхоза болхлоша Наурски района къахьегамхой Совета депутаталла кандидат оттаяьй Надежда Васильевна Логвинова.

Н. СМОЛЬЯНИКОВ.

Ферман красни уголоке

Гудермесски района «Дружба» яхача совхоза цхьоалагІча отделенен фэрмерча красни уголоке хІара сайранна дукха нах гуллу. Дика цхьалха даьккха да уголок чуйола цІа, укхаза истолаш тІа ухк книжкаш, брошюраш, керда газеташ. Хьалтеха доахкаш плакаташ да хьайбаш леладераш балха толамаш дахарна тІаахьехаш.

Ферман болхлой гулбенна латт «Къахьегама листока» юххе. Цу тІара царна хов шоай коллектив а къаьст-къаьста новкъостий а малагІа хьокхамаш даьха ССКП XXI-ча съезда накъа баьхкар.

Дояркаши, скотникаши, Іаьсий леладераши ферман кхыбола болхлойи укхаза гулбеннаб ССКП XXI-ча съезда материалаш ювцаш деча къамаьлашка ладувгІа, съезда сийна советски наха даьха толамаш довза.

Радиога ла а дийгІа къамаьлаш де болабелар гулбеннараш. ХІаране ший дагадар дувцар, ворхІ шерара план кхоачашъярна предложенеш йоалайора.

— Доккха декхараш да съездо оттадаьраш, аьлар пастуха Ибрагимов Гелане. ВорхІ шерара план ханал хьалха кхоачашъярна яхье а даьнна ткхы а дикагІа болх бе беза вай.

Ферман учетчика Н. Н. Бабынина предложени йоалайир хІара фуражни Іаттагара 2100 килограмм шура йоаккхилга Іалашдергда вай, аьнна. Из кхоачашдарна планах оттаьчул 10 процент дукхагІа шура яккха еза хІара денна.

Дояркас Бердерь Аннас дош делар шийгарча хІара Іаттагара 2500 килограмм шура яккха.

Шоашта къаьстта декхар тІайийцар ферман кхыча болхлоша а.

Иштта балхах дог лазаш, шоай декхараш кхоачащде тІагІертта къовсам лоаттабеш хьабоагІа укх деношка ферман болхлой. Селла хьинаре наха дакъалоацаш хиларо къахьокх коммунистически партес оттадаь исторически декхар кхоачашдергхиларах шеко йоацилга.

Ферман красни уголоках наха юкъе кхетама болх лелабара центр хиннай.

А. КИСЛОВА.

Укхо халкъа гІулакх дергда

Кхашкара балхаш эггара сихденнача хана «Кавказ» яхача колхоза йиълагІча тракторни бригаде бІаргаго йиш яр механик Латунов Петр. Трактораш а кхыйола машинаш а тІехдика йовзача Латуновс трактористаштеи комбайнераштеи новкъостал дора машинаш тоае.

— Массанахьа а кхоач из, — оал цох механизатораша. Дикача лора санна довз цунна машинашта хула «лазараш».

Латуновс кагирхой Іомабу, ший опыт царна дІайовзийт. Цудухьа тамаш яц цун бригада дикагІчарех хилар.

Колхоза правленес эггар бехктокхамегІа дола балхаш деча кулгалде хьежаву Петр Латунов.

— Партен XXI-ча съезда сийна яхье а даьнна оаха дош деннадар бІаьсти ялат дІадерга техника дикь кийчъе, — йоах колхоза керттерча инженера А. Поповс. — Из дош кхоачащдеш массазза а гІо деш хилар дика опыт йола механик Латунов.

Иштта ший болх безаш а, берригача механизатораштa хьокхам луш а из хиларах колхозникаша къахьегамхой депутатий МагІалбика горсовете депутаталла кандидат оттаваьв нов. Латунов Петр.

Цо халкъа гІулакх дергхиларах шеко яц.

Е. ПРЕМЫСЛЕР.

Къона мастер—депутатий кандидаталла

Клара Цеткина цІерахча барзкъаш тегача артела коллектива юкъе дика йовзаш я коммуниста новкъоста Бартеньевси Романченкоси кулгалду барзкъаш тега цехаш. 1958-ча шера тІеххьарча квартале баьча балхах Бартеньева цеха коллектива дІаюха телаш йола вымпели Романченко цеха артела цІе байракхи хьожаяьй.

Новкъоста Романченко цехе цхьаккха портной-мастер вац ший балха задани тІеххоачаш ца еш. Цу цеха коллектив къаьстта чІоагІагІа къахьегаш я хІанз коммунистически къахьегама цех аьнна шийх цІи яккхийтара.

Цеха коллективанна хьалха латташ я къона мастер нохчий йоІ Шовлахова Зоя. МоллагІа а бе аьнна шийга дІабенна болх сихеи дикеи кхоачашбе харца дика яйзай Зоя артела кулгалхошта а къахьегамхошта а.

Моттигашкарча Советашка депутатий кандидаташ хоржаш хиннача артела хоржамий собране коллективо раьза а болаш городской Совета депутатий кандидаталла хержар 20 шу долаш йола, къона мастер-портниха Шовлахова Зоя.

Зоягара хьокхам а эцаш, цунна нийсса балхаш деш ба Романченко цехера мастераш-портнойш Яндиева Раяи, Дугаева Еленеи, Власьян Казороси, Мазняк Марии, кхыбараши. Дика я цар балха дисциплина.

А. ДОДОВ.

Дахкильгов Шукри депутаталла кандидат оттаваьв

«Малгобекнефта» промыслови машиннаькъа коллективо ший собране тІа соцам бир машиннаькъа начальник нов. Дахкильгов Элбердий Шукри къахьегамхой депутатий МагІалбика Горсовета депутаталла кандидат оттаве.

Собране къамаьл даьча болхлочо нов. Броварске аьлар; машиннаькъа начальникал вай долча нов. Дахкильгов валехьа массехк шера планаш кхоачаш яцар вай. Цо хьалхле а лелаеш 1958 шу вай йистедаьккхар ханал хьалха 4 дийнахьа, планал совгІа 290 эзар сома продукци а луш.

Къамаьл даьча парторганизацен секретара аьлар, Элберда Шукрел дикагІча кандидата цІи яккха хала да. Цо шийх бенна тешам боабергбац.

Иштта болхлоша сийделга шешегІа хьахиннадац. Ше машиннаькъа тІа балха веча денз ший низ ца кхобеш, болхлошца дагавувлаш, болх тоабара тІехьа къахьегаш хьавоагІа нов. Дахкильгов. Элберда Шукри балха веча денз машинникъ тоабеш, рационализаторски предложенеш балха юкъе кхахьарах пайда эцаш дукха болх баьб. Нагахьа санна хьалха график телхаеш поездаш лийнна яле, хІанз уж лел графиках.

Шеко яц дІахо йодача хана а нов. Дахкильговс хьалхле лелаеча машиннаькъа коллективо балха лакхара хьокхамаш доахаргхиларах.

А. СЛЕСАРЕВ.

Дика кийчо яьй

РСФСР Лакхехьарча Советеи моттигашкарча Советашкеи хоржамаш дара дика кийчо яьй Нож-Юртовски районе. Районе вІашагІъехка округаш Іалашъяь я урнашца, литератураца, плакаташца.

Белгалдаккха деза моттигерча Советашка депутаталла баха оттабаьча кандидаташта юкъе дукха кхалнах хилар. Царна юкъе ба Мусаева Мария, Эльсаева Самат, Уликова Анна, Иванова Елена, Висагарова Самат иштта кхыбараш.

ХІанз районе шерра боаржабаь лелабу хоржамашта хьалхара агитационни болх. Агитаторашца ший ханнахьа совещанеш ю, цар шоай болх дІахьо оттаяьча планах.

А. ИСАЕВ.

Шоай кандидаташца вІашагІкхийтар харжархой

Укх деношка Грознерча № 3 йолча ремесленни училищерча хоржамий участке моттигерча Советашка депутаталла кандидаташца вІашагІкхийтар харжархой.

Зал хьалйизза болча харжархошка кандидаталла депутаташ болчар биографеш а ювцаш уж дІабовзийтар доверенни болчар.

Цул тІехьагІа къамаьлаш даьча харжархоша шоай кандидаташта тІадиллар Ленински районе къаьстта района къилбседерча йистера моттигаш тоярна, цигга бани хьалъярна, культурни учрежденеш яхкарна гІо делга.

Харжархошта хьалхашка къамаьлаш даьча къахьегамхой депутатий Ленински райсовета депутаталла кандидаташ болча республикански больницерча медицински сестрас нов. Артамонова Зинаида Ивановнас, «Сердало» газета отдела заведующес нов. Котиев СаІадалий Султана, пивзавода болхлочо нов. Кандрашкинас, Литейно-механически завода слесара Амежновс, Грозненски Горсовета депутаталла кандиташа ССКП Нохч-ГІалгІай обкома Іилмани школайи отдела заведующес нов. Новикова Вера Львовнас, республикански больницан лоро нов. Пещеровас писатела, нов. Музаев Нурдина дег тІара баркал аьлар селла чІоагІа шоех тешам беннача шоаш кандидаталла депутаташ оттабаьча коллективашта а шоашца вІашагІкхета хьагулбеннача харжархошта а. Цар дош делар шоашта тІадехка декхараш кхоачащдарна шоай хьинар а ха а шоаш кхоергьяц, аьнна.

Т. ТЕБОЕВ.

Социалистически яхьа инициатораш

ЧІоагІа теркам тІабахийта Іомадеш ба «Красный молот» завода № 4 йолча цеха болхлой ССКП XXI съезда соцамаш. ТІехь-тІехьагІа лакх а деш балха толамаш доах цу коллективо.

ХІанз къаьстта дика хьокхамаш долаш къахьегаш я опытни кузнеца нов. Шавловс кулгалду кузнеций бригада.

Нов. Шавлова бригада социалистически яхьа инициатор а хинна кхыбола кузнецаш ду сийлен къахьегама тІа хьехаш я.

Шавлова бригадагара хьокхам а эцаш цхьан дийнахьа 446 клапанашта эша оархкхилгаш кийчдаьд нов. Финогеновс кулгалдеча бригадо. Цу гІулакха хетаяь араяьннача «Молния» яхача листока тІа белгалдаьккхадар, кузнеца Финогеновс цехе керда рекорд оттаяь хилар.

Къаьнарча кадрови кузнецел тІехьа юсаш яц нов. Элихановс кулгалду бригада а. ХІанз хІара денна сменни заданеш 200 процентага кхоачаш кхоачашъеш ба цу бригада болхлой.

Шеко яц партен съездо вай мехка хьалхашка оттадаь доккхий декхараш кхоачашдеча доагІаш дола дакъа лоацаш № 4 йолча цеха коллектив хургхилар.

А. ДЗОРТОВ.

№ 3 йола агитаторий блокнот

Арадаьннад ССКП Нохч-ГІалгІай обкома пропагандани агитацени отдела кхоалагІа номер йола «Агитатора блокнот».

«Беседашта йола материалаш» аьнна керте а долаш «Правда» яхача газета передовая я цу тІа. «Халкъан кандидаташ» аьнна корта а болаш кепа теха я РСФСР-а Лакхехьарча Совете депутаталла бахийта кандидаталла оттабаь «Октябрьнефта» шоллагІча промыслан мехкдаьтта доаккхача оператора О. М. Мазурина, Урус-Мартановски районерча «Горец» яхача совхозерча доярки Т. М. Кадиевай, ССКП Грозненски горкома секретара Е. Н. Зотова биографеш. «Семилетке хьалха латтараш» яха корта а болаш кепа теха я Наурски РТС-а директора декхараш кхоачащдеш волча нов. Саблина статья.

Агитационни балха опытах лаьца «Тха агитпункт укх деношка» яха статья язъяьй Сунженски районерча «Победа» яхача колхоза парторганизацен секретара нов. Кузьмина.

ПОВАЛЯЕВ Ю.

Республикерча оалхазараш леладераштa йола бюллетень

Нохч-ГІалгІай АССР-а юрта боахама Министерствос коа тІара оалхазараш леладерашта бюллетень арахийцад.

Республикерча совхозийи колхозийи коа тІарча оалхазарий фермай болхлой 1958 шерарча социалистически яхьа итогех хоам бу бюллетено. Бюллетена тІа я «Республикан дикагІа йола коа тІара оалхазараш леладер» яха цІераш тахкарий список а, «Даьхенна дукхагІа коа тІарча оалхазарий дулхи фуаши лургда вай», аьнна язъяь статья а, республикан дикагІа болча коа тІара оалхазараш леладерий сурташ а.

Ю. ОЛЬГИН.

Минск. Диткъа зипаш деш йола Мински комбинат дегІаярца тоалуш йоагІа цун болхлой поселок а. Маяковске цІерахча, Солнечная яхача а комбината гонахьарча кхыча улицашка а хьалдаьд дукха квартираш йола итташ чуІе цІенош, школа, детсад, детясли.

Сурта тІа: Минске Маяковске цІерахча улица тІа диткъа зипаш деча комбината болхлошта хьалдаь чуІе цІенош.

М. МИНКОВИЧА сурт **ТАСС Фотохроника.**

Нохч-ГІалгІай совнархозеи ВЛКСМ обкомеи

Республикан мехкдаьттан промышленноста предприятей коммунистически къахьегама бригадай керда инициатива

Укх деношка ВЛКСМ Нохч-ГІалгІай обкома бюрони Нохч-ГІалгІай халкъа боахама экономически района Советеи цхьана заседани хилар. Цига ладийгІар «Старогрозненфта» НПУ III-ча промыслан ВЛКСМ XIII-ча съезда цІерахча коммунистически къахьегама участкан начальника, коммуниста Н. Гончаровси Грозненски Крекинг-заводерча Смирнов Юре цІерахча коммунистически къахьегама установкан начальника нов. Киселевси баьча боккха лоархІам болча хоамага.

ССКП XXI съезда материалаш ювцаш къонача нефтяникаша ворхІ шера йола Іалаьмате йоккха план кхоачашъярна доккхий декхараш тІайийцад, съезда соцамаша дог гІоздаьккхача цар шоай комсомольско-кагирхой собране оттадир, къаьстта нефтяникий «ВорхІ шеран комсомольски копилка» е аьнна. Цунна юкъе доагІа мехкдаьттана, газа, мехкдаьттан продукташта, инструменташта, иштта кхыйолча материалашта экономи яр. Экономи яьча хІаман къаьстта комсомольцаша «ходаьчун чот» хьаеллар юкъе доаладу коммунистически къахьегама бригадерча нефтяникаша. Цу кердача комсомолций копилка лоархІам хІанзолца экономи яь доагам, бедал, иштта кхыйола материалаш духхьал ахчанца лаьрхІа яле, хІанзчул тІехьагІа экономи яь хІама ахчанца ца лоархІаш ше дІаязъергйолаш хилар а, хІара нефтяниканна ше хьийга къа холург хилар а экономи ярна керда наькъаш лаха дукхагІа безам тІабохийтарг хилар а да.

Республикан мехкдаьтта промышленностан предприятей коммунистически къахьегама бригадий кердача инициативах, республикерча нефтяникий — комсомолций «ВорхІ шеран копилка» ярах а болча, нов. Гончаровси, нов. Киселевси баьча хоамага ла а дийгІа ВЛКСМ Нохч-ГІалгІай обкома бюроси халкъа боахама Советои «ВорхІ шеран комсомолций копилка» хьайийлача мехкарча халкъа боахама итт эзараш тоннаш мехкдаьттеи мехкдаьттан продукташи лургхилара лоархІам а баь, къонача нефтяникий керда болам къоабал а бир. Цу кердача болама юкъе дакъа лаца, производствера пайда ца эцаш йиссаьча торонех пайда эца а республикера къахьегамхой тІа а хьийхар, хІьта февраль бетта къонача нефтяникий республикански совещани гулъе, аьнна соцам а бир.

Политическии Іилмани хьехам дІабоаржабеча общество

Город Грозне хиннача политически Іилмани хьехам дІабоаржабеча обществон Нохч-ГІалгІай отделене заседане тІа дийцар ССКП XXI-ча съезда исторически решенеш дІайовзийтара дешаш.

Президиумо ший заседане тІа чІоагІийр ССКП XXI-ча съезда материалаш ювцаш е езача беседай план. Къаьстта теркам тІабахийтар нохчийи гІалгІайи метталла лекцеш ешарна.

Коммунистически хьисапе болх бе, деша, даха

ССКП XXI-ча съезде ше яьча доклада тІа нов. Н. С. Хрущевс белгалдаьккхар, съезда кийчо еча хана комсомоло доладаь керда патриотически гІулакх — коммунистически бригадаш хьаяр чІоагІа дика даьржа а хІанзехьа а цунна юкъе 35 эзар совгІа кагирхой коллективаш яха а гІулакх хилар.

Коммунистически бригадан цІи яккха йолаяьча яхьа, мехка чухь хьалхагІа бахарашца, юкъе бахар Нохч-ГІалгІай мехкара комсомольцаши кагирхойи.

Коммунистически хьисапе къахьега, болх бе, даха аьнна йолаяьча, яржаш латтача цу яхьа, берригача мехка а санна, вай республике юкъеух болхлой, колхозникаш, студенташ, школьникаш.

Уж бригадаш яржаш хиларо тешал ду Сийлахь-воккхача Ленина кІоаргача хьаькъалца хьалхехьа а гуш хинна гІулакхаш дІадоладе — коммунистически хьисапе къахьега ха хьаэтта хиларах. Машинаш а йоацаш, кулга-кара Іалаьмате чІоагІа къахьегаш, мохк хьалъайбаьча хьалхарча субботникий турпалаша дІадоладаь а дегІ ца кходеш болх беш, вай индустрен лардаш ехкача хьалхарча пятилеткай ударни бригадаша сийдолаш хьадена а из гІулакх дІахо дІахьо хІанзарча индустрен, Іилманнеи техниканеи сийлахь-доккха карагІдаьннарий ларда тІа хьахиннача, хІанзарча коммунистически къахьегама бригадаша.

Коммунистически бригадий хьалхара декхар да коммунистически къахьегилга.

Коммунизм эттача хана хургбола къахьегам бувцаш В. И. Ленина яздаьд:

«Коммунистически къахьегам... обществона болча пайдана мах а боацаш къахьегилга да, ше декхарийла хиларах хьега, хьаьда йола къахьегамах йоагІа продукташ хьаэца бокъо яккха хьега къа дац из, хьалхехьа а законах йоагІача нормех хьега къа дац из, из да норма а йоацаш хьега къа, хьийгача къих хІама кхачарга дог ца доахаш хьега къа, юкъарча пайданна къахьега оамал хиларах а юкъарча пайданна къахьеганза дарг доацаш хилар (оамал а хинна дІаэтта) кхетадеш а хьега къа, унахцІена волча сага дегІа дезаш хьега къа».

Иштта бола къахьегам хургба коммунизм эттача, «ХІаране шийна могачох къахьегаргда, хІаранега дездар дІакхоачаргда» яха принцип кхоачашйича. Социализман хана, «ХІаранена хьийгача къига хьежжа доагІар кхоач» яхача принципах материальни рузкъаш декъача хана къахьегам бизза коммунистически хила йиш яц.

Цхьабакъда, коммунистически къахьегама гарга гІорта мел эшар да вайга хІанз.

Вай мехка моттиг яц наьха хьакъах яха гІертача, наьха цІий мала гІертача элементашта. Обществон хІара члена вахара хьаст къахьегам ба. Капитализм латтача хана эхь лерхІаш хиннеи хІанз а иштта лерхІаш болеи къахьегам вай мехка эздела а сийлен а гІулакх хинна дІаэттаб. Хьалха латтача Советски сага вахара чулоацам а цун кертера уйла а хинна дІаэттаб из. Цу хьакъехьа социализман замалахь, хІанз бола къахьегам коммунистически къахьегама гарга гІорт, цудухьа къахьегамца коммунистически гІулакх долаш хиларах, коммунистически къахьегамах лаьца дувца мегаргда хІанз. Къахьегамцара керда гІулакх денна вай турпала балха тІехьа дукхагІа а низ болашагІа а холу хІанз.

Къахьегамца коммунистически гІулакх долаш хилар латт сага ший къахьегама лоархІам, ший вахара лоархІам, советски халкъ коммунизманга дугаш вай партес лоаттабеча къовсама лоархІам кІоаргга бовзарах.

Коммунистически хьисапе болх белга да хІама хьадеш болх бар, шийна карагІдаьнначох кхоачам хинна ца Іеш керда коталонаш йоахилга, ший балха тІехьа массаз а дІахьалха вувлилга.

Иштта дика, коммунистически болх беш я Новогрозненски нефтеперерабатывающи завода № 21—1 йолча установкан технологий коллектив.

Опыт йолча переработчика установкан начальника И. В. Пугачева хьалхленца коллективо дукха доладаьд дика гІулакхаш. Вай Советски мехка чухь цун операторaша эггара хьалха йІаьхийр механизмашта еча ремонташта юкъера ха. Ремонт еча хана денз юха ремонт ялца йола ха планах 90 ди йолча 317 ди йІаьхийр цар. Донецки горняка Николай Мамаяс доладаь гІулакх хьал а лаьца, хІара денна заданеш тІеххоачашъю цар, из бахьан долаш дІадахача шера программал, совгІа эзараш тоннаш дика доагам даккха йиш хилар.

Иван Васильевич Пугачев керда гІулакх бахьан тІагІерта къовсам лоаттабеш саг ва. Цо доладаь чакхдаьха а боккха лоархІам бола а дика гІулакхаш иштта да. Духхьал укх тІеххьарча диъ шера рационализаторски предложенеш юкъейоалаярах баьнна экономически пайда, цаІ ах миллион совгІа хилар.

Из вай советски миллионер ва, цо ший миллионаш Даьхенна совгІата тел.

Шийна карагІдаьнначох кхоачам хинна Іеш вац коммунист Пугачев, ший теоретически кхетам тІагІертта лакхбу цо сайранарча политически техникуме деша а вагІаш.

Иштта къахьегамах, кердача хІаманна тІехьакхувш хиларах диза да нов. Пугачева вахар.

Коммунистически хьисапе къахьегаро кердача лагІа тІа а баьккхе лакхбу болхлой къахьегам. Коммунистически къахьегама бригадан цІи яккха яхь лоаттаераша шоашта тІаийду хІара болхлочун къахьегам творчески бара декхараш. Цу хьакъехьа къаьстта лоархІам болаш да дукха профессеш Іомаяр.

Вай республике из гІулакх дІадоладир «Старогрознефте», ВЛКСМ XII-ча съезда цІерахча кхоалагІча промысла комсомольски-кагирхой участкан коллективо. Республике эггара хьалха коммунистически къахьегама участкан цІи тилларах йолча цу участкан хІара оператора кхоъ-йиъ говзал я. Из бахьан долаш цхи саг мукъавалийтав. Къахьегама овсарле 12 процент лакхъяьй.

Ший доккхий декхараш дика кхоачащду Грозненски «Красный Молот» завода Василий Рогожина хьалхле лелаеча коммунистически къахьегама бригадо. Из ЦІи тиллалехьа сменах йоагІа норма 250 процент кхоачашйора цу бригадо. Норма 300 процент кхоачашъергъя аьнна тІаийца декхар толамца тІеххоачашду цо. Арахецача продукцега дІабода мах лоархІам боллаш лохбе мегар коммунистически къахьегама бригадан членашта. Углекисли газа юкъе еш йолча сваркана ах автоматизаци а эггара халагІа долча балхашта механизаци а елга юкъе доаладара тІехьа болх беш я котельщиктий бригада. Къахьегама овсарле лакхъеча керда наькъаш хьаделларгда цу гІулакхо.

Хьаькъалца беча балхаи физически къахьегамаи юкъера доазув чехка дІадоалаш латт вай мехка. Болхлочун кулгах шонкаш ювргйоацаш, цун болх аттача боаккхача дикача машинашца, станокашца, аппараташца болхлой Іалашбу советски мехко. Заводашка хІанз йолча станока тІа е юрта боахаме кхай тІа беча балха тІехь толамаш даха дегІа низ хилар кхоачам бац, сага техника йовзаргеи цунца болх бе харгеи хьежжа доахаргда уж толамаш. Цудухьа производстве къахьегашехьа а, хадданза шоай говзал лакхъеш, сайранарча а вахтови а школашка, техникумашка, вузашка деша багІа дикагІа бола къона болхлой.

Коммунистически къахьегама бригадаша шоай кертера гІулакх лерхІ къахьегами хІама Іомадари. ЦаІ шоллагІчох къоастадаь леладе йиш йолаш дац къахьегами хІама Іомадари.

Из иштта хилар дика кхетаду Грозненски химзавода № 16 йолча коммунистически къахьегама бригадан членаша. Уж берригаш деша багІа, укх 5-7 шера юкъера технически е лаккхера дешар йисте даккха гІерт уж.

Юкъара а специальни а дешар лакхдарна эша йоккхий торонаш хулийт Советски кагирхошта СССР-а Лакхехьарча Совета сессес тІаийцача халкъа дешарах йолча кердача системо.

ТІагІертта деша кагирхой тІахьехаш В. И. Ленина яьхад «Адамаша хІанзалца Іоа мел даь хьаькъал кхетадаьчул тІехьагІа мара коммунист хулалургвац». (Т. 31 262 оагІув). Сийлахь-воккхача баьччан из васкет кхоачашде ха а хьаэттай хІанз. Дешар Іомадеш дерригача халкъо дІадоладаьча доккхача гІулакха хьалхарча мугІарашка латт коммунистически къахьегама бригадаш.

Адамаш бІаьшерашка хьийгад масса оагІорахьара кхетам бола, хоза дегІ а дика гІулакхаш а доахка саг кхеварах. Сага дог дика довзача А. П. Чеховс яьхад: «Сага мелдола хІама дика хила деза: юхь а, барзкъа а, дог а, уйлаш а».

Сага кхетам масса оагІорахьа дегІабоагІаргбола торонаш духхьал социализм е коммунизм эттача мара хила йиш яц. Иштта дола гІулакх оттаде уйла я коммунистически къахьегама бригадай члений, коммунистически хьисапе болх беи дешеи меттел, коммунистически хьисапе баха а декхараш тІа а эцаш.

Фуд коммунистически хьисапе вахилга? Производственнии общественнии балхагара дІаиккхача юхейисаь ха сага духхьал ший долча вахарга дІайода. Сага вахар да — цун материальнии духовнии хьал. Из да цун вахара торонаши производственнии общественнии болх баьчул тІехьагІа цІагІа, дезала юкъе, доттагІашца, общественни моттигашка цун йола оамали.

Сага вахар духхьал цун цІагІа йолча торонех лаьрхІа дита йиш яц. Дика тоаенна квартира а йолаш, цуча халахетараш доахаш а хул моттиг. СалоІача цІагІа, санаторе, театре, городской парке тоам боаца гІулакхаш леладеш нах а нийслу. Вай вахара чухь хІанз а нийслуш да уж тайпа гІулакхаш. Уж дІадахара къаьстта уйла тІаяхийта еза.

Саго леладу уж тайпа во гІулакхаш духхьал цхьан сага хинна диса йиш яц, хІана аьлча уж кхыча нахах а долх, цудухьа общество ца хьежача яргьяц цу гІулакхашка. Духхьал се бе декхарийла вола болх бича ваьннав со, аз цул техьагІа дергда сай гІулакх яхар чІоагІа гІалат вувл.

Цхьан сага ший долчеи общественнии вахара тІара хьайоагІа вай мораль. Цул совгІа, саго ший вахар доккхача общественни хьашташтеп идеалаштеи тІадерзадаь хила деза.

Ше болх а ца беш, дезало беча балхах саг вахилга, шийна гонахьарча наьха гунахьа ца хилар, эгоизм, саго со яхилга шоай овла а тІехьа дІадаккха къовсам лоаттабеш, дикагІа болча болхлоша санна, вІашагІдол шоай вахар коммунистически къахьегама бригадаша. «ЦаІ массанена тІехьа—массавар цхьаннена тІехьа» яхача лозунгах доагІаш хила деза наха юкъера гІулакхаш.

Шоай гІулакхаш бокъонца цу лозунгах леладу Анатолий Гончаровс хьалхле лелаеча грозненски нефтяникий коммунистически бригадан членаша. Ер я цу сийдолча, барт болча коллектива вахара цхьа эпизод.

Замерщица йола Анна Курушина безаме йоацаш балха ухаш хилар зе баьлар бригадан членаш. ХьалхагІа бегаш беш а елаенна а хинна из, хІанз гІайгІане а цхьан хІаман сатотдеш а яр.

Фуд, малад аьнна хаьттача, шийна хиннар хьаолаш яцар из. Дена Іа да, тоаянза квартира я, се цхьаь я со, цул совгІа кагий ши бер а да, аьнна хьадийцар цо, ше гІайгІа ю гІулакх.

— Из мара дий? ХьалхехьА а хьа хІана аьннадац Іа? Оаха новкъостал дергда. Смена йисте яьнначул тІехьагІа, шоайцига хьаьший боагІаргболга ховш хургья хьо.

Сарахьа баха а баха, Курушина Анни квартира тоайир цар. Аннас шоашта баркал аьлча, оаха даьр баркала даьдац, из тха декхар да, аьлар бригадан членаша.

Василий Рогожина хьалхле лелаеча коммунистически бригадан членаша а иштта вІаши новкъостал ду чубаха цІенош хьалдеча, кхатала хІама Іалашдеча, иштта кхичахьа а.

Чехка дегІабоагІа вай нах. ХІара денна хулача дикача, дуккхача хІамаех дизаь долча советски вахаро советски наьха керда дика оамалаш хьахулийт, лакхбу цар кхетам. Цхьабакъда коммунистически гІулакхаш буржуазни кхетамах юхедисаьрашца къовсам ца лоаттабича далац. Из къовсам эггара чІоагІагІа лоаттабу коммунистически бригадай членаша.

Цу яхьа юкъе дукхагІа баха беза кагирхой. Коммунизман наІараш шерра хьайийлай вайна вай партес,

Г. МАТВЕЕВ.

Сево тоабалийтац фермай болх

«Укх шера-м фу хала дар? — йоах Наьсарен районерча «Октябра 40 шу» яхача совхоза ТIой-юртарча отделенен доахан леладераша. — Соахка укх ханна-м доакъар ца тоъаш кIалдиса кулгашца хьал ма гIеттадорий оаха доахан».

Из иштта да. Укх Iай доаханна юайича а дукха юхеюсаргья ТIой-юртарча отделенен 1-ча МТФ кIоаг чу йоалла ший ханнахьа кийчъяь мошача хьажкIий силос. Ховш да цу доакъаро доахана шура ялара боарам дукха лакхбелга. ВIашкатохалехьа догIо сийна бос боабаь яле а шортта йол а я ферме.

Хеталургда иштта шорта доакъар долча фермерча доахана шура а дукха лу, аьнна. Бакъдар аьлча, из иштта дац. Доакъарах тарра кхы дола эшараш дац доаханна.

Во латт доаханна хий меладара гIулакх. Фермерча дийнахьарча распорядках доаханна кхозза хий моладе доагIа. Дукха денош ниислу турбашка гIолла ферме тIа доагIа хий лекъе из кхоачаш ца дулуш. ГIалме чура хий хьалтIа доаккхаш йолча электростанцен Iай низ кхачац из болх бе. Каст-каста цхьацца кхоачамбоацараша сецаю электростанценна меттел болх бу трактор. Масала, 5-ча февралера денз 10-ча феврале кхаччалца еха лаьттар из трактор. Тоаяьчул тIехьагIа чудотта даьтта доацаш а цхьаькха ди даькхар. Цу ялх дийнахь атагIа хи тIа кхийлар доахан. Ний чура хий мела Iемача доахана атагIа дигача диззалца хий малац.

ЙIайха а сийрда а я кхийшка. Щена лоаттаю дояркаша доахана кIийле. Бакъда, кIалхьарцар хиш Iоухача харшага кхаччалца хила деза. Докъаденнача кхон кховраш доахк доахана оатIош тIа. Дояркаша лечкъадац уж цIен ца ду дуккха ха хилар. Цхьаккха дояркa яц херхи щеткеи долаш. ХIара зоотехника ховш а, доахан леладечунна ха дезаш а да тIера чо цIена хилча доахана цIий ниисеи дикагIеи лелилга а, тIаккха шура дукхагIа хулилга а. Даим из дIахьеха а, доахан цIена леладайта а декхарийла ва отделенен зоотехник н. Дидигов.

1958 шера шура яккхара план хIара Iаттагара лаьрхIача 129 кг. кхоачаш ца еш йисай ферма. Тешаме ала йиш я уж а кхы дола а кхоачамбоацараш ферман балха юкъе хиннадецаре план кхоачашъяь хургъяр, аьнна.

Фермерча 8 дояркаx йиъ мара яц бIарчача шера ца хувцаш доахана группаш лелаеш хьайоагIаш. Вокхар болх бу цхьа бутт совгIа ха мара яц. Дояркаш дIабувлари керда бараш хьайбари 1958 шера а хиннад ферме. Из а шура яккхара боарам лохбаьчарех цхьа бахьан да. Масала 1958 шера юххье, Саратовера доаладаьча доахана группа хьа а ийца царна дика гIулакх даьча Дугиева Насапхана 1958 шера планал совгIа 3714 килограмм шура яьккхай. Дика къахьийгад диззача шера болх баьча Албакова Мовлатхана, Евлоева Рахье, Дударова Замината. Дояркаш хувцалуш дIа-юха тийннача доахана группаша планал дуккха кIезигагIа шура еннай. Цо лохбаьб ерригача ферман шура яккхара боарам. Цо 3,5 килограммал лакхаба лийттац из январь—февраль бетта а.

Нагахьа санна, 1-ча МТФ юкъюкъе лекъаш а хий дале, 2-ча МТФ водопровод вIалла я а яц. Укхаза доахан хий моладе дийнахь цкъа атагIа дуг. 1958 шера январь бетта Саратовера доаладаь доахан да цу фермера дараш. Дерригаш укх шера духьашха дахкаш да. 18 етт бехкаб. Дукха да кхы а дахка дезденна. Доахан леладеш дукха болх баь волча, из гIулакх дика довзача бригадира н. Дзауровс дIахьех дояркашта къонача доахана дукхагIа шура лургйолаш, царна гIулакх мишта де деза. Из да юххьанца 4—5 доахан деттар, массаж еш, булаш, хIама хьокхаш шим лелабар. Из гIулакх дика деш ба ферме 2 шера болх беш йола Харсиева Лемкаи, къона дояркаш Келигова Лидаи, Дзаурова Либихани.

Доккха кхоачамбоацар да ферме дахкача доаханна къаьстта кхий ца хилар.

ЧIоагIа кхераме да тахан-кхоана дахкаргдола доахан ГIалме атагIа хи тIа кхувлар. МТФ бригадира н. Дзауровна дулургдолаш да хьа а дена шоаш латтача метте царна хий моладар. Ше лелабе хьайицача Iаттах дог лазаш, къахеташ йолча дояркас иштта бола етт хи тIа ца а бохийташ бригадирагара цу доаханна хий дахьилга хьадеха деза.

Из кхоачамбоацар доалл Долакха-юртарча отделенен МТФ-ан болхлоех а. Цига а дерригa доахан дахка дезденнараш а гIелалла кIалдисараш а цхьан хи тIа кхувл. (Шортта доакъар доллашехь а массехк етт гIелалла кIал хIана бисаб ховш дац). Ши—кхо ди хьалха цхьа гIийла етт лайжа хи чу бахаб царех.

Доахан цIена леладу Долакха-юртарча МТФ 2-ча базерча дояркаша Даурбекова Шарипатеи Тимурзиева Марияси иштта кхыбарашеи. Царга массанега а доахан цIендеш херхаш да. ЦIена я цар доахана кIийле а, кIалхьарцар а дика ду.

ХIаьта 1-ча базе доахана кIал Iо а летаь доаллаш ширдаьнна кхо да. КIалхьарцар а Iатта тIехьашкарча когашка дIаккхачац укхаза. Цудухьа доахан бIехагIа а гIийлагIа а да, шура а кIезигагIа а лу.

1958 шера хIара Iаттагара лаьрхIача планах 1500 кг. шура яккха езача 1242 кг. мара яьккхаяц Долакха-юртарча отделенен МТФ. Лоха ба укхаза январь-февраль бетта шура яккхара боарам а. ТIой-юртарча 1-ча МТФ январь бетта хIара Iаттагара 3,5 кг. шура яьккхай. КIезига-м из а я. ХIаьта Долакха-юртарча МТФ кхы а кIезигагIа — 2,5 килограмм мара яьккхаяц. ХIанад из? Доакъар ТIой-юртара дар морг да, шортта а да. Укхаза-м укх шера бехка 24 етт а ба, хIаьта ТIой-юртарча МТФ 3 мара мича бехкаб. Из хIанад тахка а из кхоачамбоацар чехка дIадаккха а декхарийла ба отделенен управляющи а, зоотехник а, ферман беррига болхлой а.

Дика лелаяц фермашка яьккхача шурий учет а. ТIой-юртарча отделенен н. Гиреев бригадир волча МТФ Iуйранна а сайранна а яьккха шура дIа-м язъю, бакъда массайолча дояркаша кулгаш яздац. Шурий вIалла учет яц цу отделенен н. Дзауров бригадир волча ферме. Цига доахангара хьа мел яьккха шура Iаьсашта дIамелаю. Долакха-юртарча отделенен ферме яьккха шура Iуйраннеи сайраннеи дIаязйой а дояркаша бетта цкъа мара кулгаш яздац. Учет я ала йиш яц цох а.

Iаьсий дика леладу ТIой-юртарча отделенен 1-ча МТФ. Уж чудоахка моттиг йIайха а сийрда а я. Дика Iунал ду Iаьсашта Хамхоева Iайшета. Цудухьа Iаьсий цIена а дегIа диза а да.

Корех мух чухьеккхаш я Долакха-юрта Iаьсий чудоахка моттиг. Цхьа рама цхьаккха кизга бIалг боацаш я.

Болх дика вIашагIбеллаб хьакхий фермай бригадира н. Арсаев Дауда. Ше тIаийца болх дукха безаш, дулх дукхагIа хилийтарна партес хьайбаш леладерашта хьалхашка оттадаь доккхий декхараш кхоачащде ший низи хьаькъали тIадахийта болх бу цо. Хьаккарч чуйоахка моттиг цIена лоаттаеш доаггIача бесса кийчдеш доакъар луш дика Iунал ду 2-ча СТФ-н свинаркаша Комиссароваси, Толкачеваси, Бычковаси. Отделенен кулгалхой доккха кхоачамбоацар да хьаккхий фермашта юхе силос лаьттагIа елла ца хилар. Из доакъар МТФ-ра хьаккхахьа деза. Шийлача хана цигара хьаккхачалехьа гIораю силос.

Совхоза а цун отделеней а кулгалхой декхарийла ба махулла сихагIа цхьан хана фермашка хинна электричествои подвесной никъи юхаметтаоттабе а массайолча фермашка водопровод хилийта а.

1959 шера совхоза хьалхашка латта декхараш — хIара 100 гектар лаьттанна 41 центнер шурийи 15,7 центнер дулхи хилийтар да.

Уж декхараш ховш ба совхоза хьайбаш леладераш. Партен XXI-ча съезда болх чакхбаьннача деношка съезда резолюци ешаш собранеш хилар отделеней фермашка. Съездо вай халкъа вахар кхы дIахо а тоаде баьча соцамаша дегаш айдаь керда доккхий декхараш тIаийцад цу собранешка хьайбаш леладераша. 1959 шера хIара Iаттагара 2200 кг. шура яккха аьнна дош делар ТIой-юртарча отделенен 1-ча МТФ дояркаша Дугиева Насапханеи, Дударова Жейнатеи, Евлоева Рахьеи Албакова Мовлатханеи.

Долакха-юртарча отделенен МТФ дояркаша Даурбекова Шарипатеи Торшхоева Соадоси хIара Iаттагара 2000 кг. шура яккха декхараш тIаийцар. ТIой-юртарча отделене СТФ свинаркас Комиссарова Пелагея Степановнас хIара хьакхийгара 20 хурск кхее дош делар. Доккхий декхараш тIаийцар иштта кхыбараша а.

Семилеткан хьалхарча шерарча доккхийча декхараша фермай балха кхоачамбоацараш сихагIа дIадаха а уж декхараш ханал хьалха кхоачащде хадданза къовсам лоаттабе а тIахьех «Октябра 40 шу» яхача совхоза беррига хьайбаш леладераш.

Ахь. БОКОВ.

Специалисташка хьежаш латт гIулакх

Дикка балха толамаш даьхад дIабахача январь бетта «Ингушски» совхозерча хьайбаш леладераша. 1958-ча шера январь бетта 70 тонн шура яьккхаяр цар, хIаьта укх шера январь бетта 81 тонн яьккхай. ДIадахача шера январе хIара Iаттагара юкъера лаьрхIача 91 килограмм яьккхача метте укх шера январь бетта 115 килограмм яьккхай.

Уж балха хьоккхамаш гаьнна кхоачам боацаш да. ХIара беттача Iаттагара кхы а дукхагIа шура яккха вIаштIехьа даргдар цар, нагахьа санна хан-ханнахьа хий а меладеш масса йолча отделенешка ца хаддаш барда а кхухьаш, хьайбашта гIулакх даь хиннадаларе.

ХIанз совхоза хьайбаш леладерашта хьалхашка латтарех доккхагIа дола декхар да укх гаргтарча шерашка дикагIа дола хьайбаш къестадар а уж дебадар а. ТIаккха мара вIаштIехьадаргдац дукхагIа шура яккхарна хьалхашка латта доккхий декхараш кхоачащде. Цу гIулакха хIанзалца кIезига къахьийгад совхоза кулгалхоша а хьайбаш леладераша а. Совхоза массехк бIаь доаханна юкъе да дикача тайпах, денни-буси 12-14 килограмм шура а луш дола доахан, хIаьта «Красулька», «Зорька», «Майка», «Малютка» яхача, иштта кхыдолча юкъюкъерча доахана ахкан юкъе 20 килограмм а лу шура. Нагахьа санна ужжамо дола доахан дикача бугIаех а деттадолийташ, хьахинна Iаьсий дика а леладеш хьалкхедеш хилча, торо хургъяр дикача хьайбай тайпа доладе.

ХIанз совхозе из болх лелабеш бац. Дикача тайпах йола бугIаш а яц цига. Из гIулакх кхоачащдарна хьайбашта искусственни осеменени ергйола пункт вIашагIъеллаяр совхоза кулгалхоша. Ший болх бовзаш вола говза осеминатор Арсамаков ИсмаIал хержавар пункте болх бе. Хеталуш дар, из лоархIаме дола гIулакх дика чакхдаргда, аьнна.

Цхьабакъда, республиканск и опытни станцера сперма хьа ца кхахьар бахьан долаш из боккхача лоархIамера гIулакх сеца латт.

Из вай ювцаш йола совхоза пункт а 4-ча отделене я. Цу отделенен ферме я дикача тайпах йола 4 бугIа. Цига болх дIаболабе декхарийла вар 4-ча отделенен зоотехник Дышниев Iийса, хIаьта из болх цхьаккха тайпара дIаболабаь а болабе дага болаш а бац.

Доахан маца бугIе даьккхад, уж маца дехкаргда, цар Iодаьча Iаьсашта малагIча хана мел дулх тIаккхет ховргдола журналаш гуш дац совхозе. Шурах мел хьоанал йолл а хьежац.

4-ча отделене да дикача тайпах дола тенна доахан, цар Iаьсий дегIа зIамига а да, цул совгIа, царех къаьстта группа а яьяц. Отделенерча Нашхаева Люба, Кошаева Зина, Солтукиева Сахи, Балаев Ахьмад санна болча говзача хьайбаш леладерашка хьалкхедайта дезар дикача доахах даьнна Iаьсий. Из гIулакх а эсала лел цига. 165 етт ба 4-ча отделене. Цар Iодаьрех дикача тайпах дола 40 Iаса къаьстта хьалкхеде мегаргдар. Лоацца аьлча, зоотехнически болх совхозе ше-шех лел.

КхоалагIча отделенен ферме ученикал болх беш ва Мирзоев Хьусен. Маца, малагIа Iаса даьд ховргдола журнал дац цунга, хIаьта Iаьсий цIаккха оза а озац.

Дикача тайпах дола хьайбаш дебарна кIезиг-дукха гIулакхаш даьд МагIалбика юртбоахама инспекцес. Цу гIулакхех гаьнна кхоачам хилац. ДукхагIа а чIоагIагIа а болх хьабеха беза совхоза специалисташкара, кIезигагIа багIа беза кобинеташка.

Вай республике дIадахача шера 50 искусственни осеминенен пункташ яр болх беш. 113,6 процент кхоачашйир цар план, хIаьта «Ингушски» совхозерча специалисташа цхьаккха хIама а даьдац.

ХIанз дош а гIулакх а совхозерча зоотехникашка да.

МАХИТАРОВ,
НГIАССР Министрий Советерча юртабоахама группан начальник.

Съезда соцамаш кхоачашдара тIехьа

ССКП XXI-гIча съезда решенеш кхоачашъяра тIехьа тIагIертта къовсам а лоаттабеш къахьег тарно-мебельни комбината мебельни цеха коллективо (цеха начальник нов. Зинченко).

1939 шера денз цига болх беш хьавоагIача нов. Стенина ший столярни балха декхараш 180—190 процент кхоачащду хIара бетта. Цу тайпара ший новкъостел тIехьа ца юсаш болх бу станочница йолча Иваникова Любовас. Цу цехий социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхай металло-тарни цехо (цеха начальник н. Столяров). Цу цеха болхлошта юкъе белгалбаьнна дика къахьегаш ба нормаш 180—200 процент кхоачашъеш бола станочник Пашаев ХIарон, аьшкаца болх беш вола Мальсагов Iалаудин, сварщик Афанасьев Василий, станочник Даудов Iаьла, иштта кхыбараш а.

Семилеткан хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачашъяр духьа социалистически яхье яьннача цу цеха коллективо декхар тIаийцад планал совгIа 250 эзар сома продукци арахеца, къахьегама овсарле планахчул 5 процент лакхъе, продукци арахецара дIабода мах 2 процент лохбе, аьнна.

Сурта тIа: Пашаев ХIарон ший балха тIа.

Плиева Идриса тексти сурти.

ТХОГА ЯЗДУ

ЧIоагIа къе, готта да Наьсарен вокзалера тикаш чуяда цIенош. Ши саг дIа-юха верззал яц Ленина улица тIара 14-гIа номер йолча цIалга чу улла тикинг. Иштта готта я Наьсарен райпона юххе улла тикинг а. Хьалха дацар райпона, партIатах долча цIеношка тикаш яхка.

ГАЙТУКИЕВ Х.

* * *

Дукха кхоачамбоацараш да Наьсарен районерча культуран ЦIагIа. Балхара мукъа а ваьнна салаIа хьачу венача сага Iоха гIанд дац хьалхарча зале, ловза шахматаш, шашкаш, домино, кхыйола сакъердаме хIамаш яц.

Тоабе беза районни культуран ЦIен болх.

ТАРКОЕВ М,

* * *

ХьашкIаши гидуаргаши лелаю звеньевойш кийчбеш йола курсаш хьайийлай Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен юртбоахама опытни станце. Курсий программа 48 сахьата дешартдолаш оттаяь я.

Агротехника а Iомаю квадратно-гнездовой хьисапе хьажкIаш дIаювш йола машинаш а йовзийт цига курсанташка.

Массехк ди хьалха Урус-Мартановски районерча «Горец» яхача совхозера курсанташ дийша баьннаб. Деша болабеннаб цу районерча «Красноармейски» совхозера хьажкIаш лелаераш.

М. ТКАЧЕНКО.

Нийса никъ

Дукха ха йоаццаш Сунженски районерча Нестеровски школерча дешархой бригадан слет хилар. Цу слете дакъа лоацаш кхо бIаь совгIа лакхерча классашкара дешархойи, дикагIа бола колхозникаши, дешархой даьй-ноанойи бар. Ассински школера дешархой а бар слете.

Бригадир йолча 10-ча классерча дешархочо Янчевская Аллас дешархой бригадан балхах камаьл дир слете. Кхаь шера цу бригадо колхоза 42 эзар пунт гибридни хьажкIаш кхеяьй. Дахача шера юкъерча классашкарча дешархой новкъосталца колхоза кхашкара 470 тонн баьцадараш чуйийцад цар. XXI-ча съездо болх беча деношка боабашкайи 2 эзар фуъ гул а даь колхоза дIаденнад дешархоша.

Слете къамаьл даьча кагирхоша белгалдаьккхар дешархой бригадо дика экономически хьокхамаш дахарал совгIа кхувш боагIача кагирхошта юкъе кхетаме болх беш хилар. Коллективни къахьегамо дисциплина а чIоагIъю, дешарах кхетар а лакхду, биологии кхы дола предметаши хар а кIоаргду. Бригадо юртбоахама балхашта а общественни балха дакъа лацара а тIаберзабу дешархой. Шоай вахара никъ лерхI цар бригадо.

— Общественни пайдане къахьегам — сага эшар да,—аьлар слете къамаьл даьча сохка Ерригсоюзни юртбоахама выставке яха хиннача 10-ча классерча дешархочо Покидко Лидас. — Цудухьа тха къахьегам безаме ба.

Колхоза председатела нов. Умурмадянца дика болх барах баркал а аьнна маьхе совгIаташ делар дешархошта.

Слете къамаьлаш даьча дешархоша дег тIара баркал йоахар унах цIена болаш, дешар хьехаш, къахьегам дукха безийташ бераш кхедарна хадданза йоахко еча Коммунистически партена.

Школаннеи вахарах юкъера бувзам дешархой производственни бригадашка гIолла дикагIа булургхилар хьахьекхар слето.

Слет чакхъяьлча художественни самодеятельносто доккха концерт оттадир слете хиннарашта.

М. ФРОЛОВ.

Керда гIирсаш хьалде

Нохч-ГIалгIай республикера комсомольцашеи кагирхошеи, дерригача советски халкъо а санна, чIоагIа дегаш гIоздаьнна тIаийцар вай мехка коммунизм хьалъярна йола Iалаьмате йоккха программа оттаьча ССКП XXI-ча съезда решенеш.

Коммунистически партес даьча кхайкарала жоп а луш, республикера эзараш кагийнахи мехкарийи болх Казахстане, СибарегIа, Дальни Востоке йоккхий гIишлонаш хьалъеча.

16-ча феврале тIкъаьиттех саг кагирхой бахар Грознера Семипалатинске. Цига машин-никъ буллача, наха чуIе цIенош хьалдеча, промышленни а культурни а гIишлонаш еча балхаш дергда цар.

Юртбоахама продукцега дIабода мах лохбара наькъаш

ССКП ЦК сентябрьски (1953 шу) Пленум хинначул тIехьагIа дIаяхача хана чухь боккха болх баьб советски халкъо юрта боахам тIехьабиса хилар дIадоаккхаш а цун дерригa доакъош дIахо йодача хана тоадеш а. Юрта боахам тоабеш дикка къахьийгад вай Нохч-ГIалгIай республикерча колхозашкеи совхозашкеи а.

Вай республикерча къахьегамхоша чIоагIа дог гIоздаларца тIаийцар 1959—1965 шерашка СССР-а халкъа боахам дегIабарна йолча контрольни цифрех лаьца новкъоста Н. С. Хрущевс ССКП XXI-гIча съезде яь доклад а съезда исторически решенеш а.

«Юрта боахамера керттера декхар да — йоах новкъоста Н. С. Хрущевс ССКП XXI-гIча съезде яьча доклада тIа. — бахархой кхачан продукташцеи промышленость бедалцеи йизза Iалашъергйолаш а пачхьалкхенна эша кхы мелйола юртбоахама продукци Iалашъергйолаш а болча производствон боарамга кхоачилга».

Из декхар кхоачащдергда, керттерча даькъе, ерригача юртбоахама культурай хьувкъам лакхбарца а дIахо йодача хана хьайбаши цар продуктивностьи ебаярца а.

ХьатIахулча ворхI шера боккха болх бе беза вай республикерча колхозашеи совхозашеи юртбоахама производствон дерригa доакъош дегIадоаладеш.

1958 шераца ниисдича 1965 шерага кхоачаш дукхагIа даккха лерхI ялат 1,6-зза, баьца даараш—3,2-зза Массадолча тайпа боахамашкара сомийи комсийи бешамаш тIайола лаьтташ 3-зза дукхагIа хургда. Республикерча колхозашеи совхозашеи декхар тIаийцад 1958 шераца ниисдича 1959 шера дулх шозза совгI дукхагIа даккха, шура — 1,3-зза, фуаш — 1,4-зза дукхагIа гулде.

Уж декхараш кхоачашдарна, юртбоахама производствон дерригa доакъош дегIадоаладарца цхьана, къаьстта уйла тIаяхийта еза къахьегама овсарле лакхъяра а продукци арахецарга къахьегами ахчеи кIезигагIа тIадахийтара а. В. И. Ленина йоах, «къахьегама овсарле лакхъяр керттерча декхарех цхьа декхар да, хIана аьлча, из лакх ца йича бокъонца коммунизмага ваха йиш яц».

ССКП ЦК декабрьски Пленуме Н. С. Хрущевс яьча доклада тIа чIоаггIа белгалдаьд, плана тIа оттаьраш миссел юртбоахама продукташ яхарна къахьегама овсарле дикка лакхъе езилга.

Ховш да, юртбоахама культурай хьувкъам лакхбарца а хьайбай продукташ алсамъяхарца а юрта боахама производствера къахьегама овсарле лакхлулга.

Из хьахьокх вай республикерча цхьадолча боахамашка.

Масала, Горячеисточненски совхозе 1953 шерагара 1957 шерага кхаччалца 58 процент дегIаенай къахьегама овсарле, вешта аьлча, нагахьа санна 1953 шера цхьан болхлочунна лаьрхIа 19,6 эзар сома мах болаш продукци яьккхаяле, 1957 шера 31 эзар сома маьха яьккхай из.

Къахьегама овсарле иштта лакхъеннай, керттерча даькъе, культурай хьувкъам лакхбар а хьайбай продукташ алсамъяхар а бахьан долаш. Нагахьа санна 1953 шера совхозо цхьан гектара тIара 8,1 центнер ялат даьккхадале, 1957 шера хIара гектара тIара 13 центнер а доаккхаш, 60 процент лакхденнад ялат доаккхилга. Дикка дегIабенаб юкъара хьайбай боахам а.

Ерригача совхозе лаьрхIача ялатий продукцен 1 центнер яккхарга дIабода мах 63 процент лохбаьб, шурийга — 14 процент, дулхага — 12 процент.

Цунах ховш да, къахьегама овсарле лакхъялари хьайоаккхаш йолча продукцега дIабодаш бола мах лохбари культурай хьувкъам лакхбарца а юкъарча хьайбай продуктивность алсамъяккхарца а айхха дувзаденна хилар.

Уж декхараш толаме кхоачашдулургда вайга продукцен единицага дIабода мах лохбергболаш дола гIулакхаш вай чакхдоахе.

Уж гIулакхаш чахдахарна, зонашка а лаьттан-климатически хьалашка а хьожаш, къаьстта уйла тIаяхийта еза цхьадолча боахамашка дикагIа дегIадахка йиш йолаш дола хьайбаши культураши цу боахамашка леладара.

ХIара шерра-шера коартолаши баьца даараши дIадерна заданеш тела мегарг мичай уж культураш дIайийча боаггIаш бола пайда чу ца боагIача Тийрка йисте ядача Наурски Шелковскийи районашкарча колхозашта.

Цу тайппара, исхалеш ду тха доаха жа леладарах пайда баргбац уж тайпа жа леладарна эшаш дола хьалаш доацаш йолча Шалинскии, Урус-Мартановскии, кхычеи районашкарча совхозашка. Харцахьа вIашагIдеххача боахамашкара хьайоала продукци маьха езагIа хул.

Баьца дaараш хьалкхедарга дIабода мах лакха хилара бахьан да харцахьча уж дIаде хьежадар. Масала, Лермонтовски совхозе итте а отделенешка дIа а дийкъа дIадийнад 347 гектар дола баьца даараш. Уж тайпа гIулакхаш хиннад кхыча боахамашка а.

КIезигача лаьтташка баьца даараш дIадеро царна механизаци е йиш хилийтанзар, цудухьа кулгашца дукха къахьега а дийзар, тIера хьайоала продукци ез а йир.

1958 шера Красноармейски совхозе баьца даарий цхьа центнер хьалкхеярга 192 сом ахча дахар, «Джалка» яхача совхозе — 194 сом, предгорни совхозе — 142 сом, хIаьта 400 гектар гаргга дIадийна баьца даараш а долаш, хIара гектара тIара 231 центнер хьувкъам баьккха а йолча Ассиновски совхозе 1 центнер баьца дaараш кхедарга дIабаха мах 28 сом мара хиланзар.

ССКП ЦК декабрьски Пленума соцамо вай декхарийла ду баьца даараш хьалкхедарна а кийчдарна а йола задани толаме кхоачашъяр духьа къаьстта уж культураш хьалкхеерг йолча, городаштеи болхлой поселкаштеи гонахьа ядача колхозашкеи совхозашкеи лелае.

Ховш да, хьайбашкара йоала продукци хьаяккхарга дIабода мах, дукхагIча даькъе, вай кхеду ялати доакъари хьадаккхарга дIабодача маьхага хьежжа хулаш хилар.

Цу гIулакха динза даргдоацаш дахьатIахулча ворхI шера хIара колхозеи совхозеи нийса севообороташ оттаелга, лаьттанцарча балхий культура лакхъелга, юртбохамера культураш хьалкхеярна йола агротехника тоаелга, хиш дехкача лаьттаех бизза пайда эцилга а дIахо йодача хана уж шерделга а.

Хьувкъам лакхбарна а ялати, доакъараши, кхыйола культураши хьалкхеярга дIабода мах лохбарна а Iалаьмате боккха лоархIам болаш да дикагIа хьувкъам луш дола, районированни сортех дола фу дIадер.

Цу тайпара фу укх 1959 шера дIадерна торонаш йий-хьогI вай республике? Уж торонаш кIара колхозеи совхозеи йолаш я. Юрта боахама специалисташа из гIулакх шоай бе доллилга да эшар.

Культурай хьувкъам лакхбарна а уж хьалкхеярга дIабода мах лохбарна а цу тайпара боккха лоархIам болаш да лаьтта дика тоадари кхашкарча балхашта ха кIезигагIа йоаяри.

Юртбоахама культурай хьувкъам лакхбарна боккха лоархIам болаш да лаьттах удобренеш тохилга.

Укх шера денз дIа хIара колхозеи совхозеи къовсам болабе беза кхашкарча оасара, культурашта зе дераштa, лазараштa духьал.

Юртбоахамера йоаккхача продукцен цхьан еденицага дIабода мах лохбарна тракторехи машинехи пайда дикагIа эца беза. Машинно-тракторни парка къахьегама овсарле лакхъярна тракторашка шин сменах болх байта беза, механизаторий говзал лакхъярна царна хадданза технически дешар хьеха деза. Из динза даргдац дукха ха йоаццаш балха бахьха къона механизатораш болча.

Техниках дика пайда эца ховш йола опыт йолаш да вай.

Вай республикерча механизаторий дикагIа йола опыт хьавIашагIа а теха, из юкъе яккха еза республикерча ерригача колхозешкеи совхозашкеи деча балхашта.

Вай промышленносто хIара шера дукхагIа а дикагIа а арахец тракторашиц царна тIехьаювзаш йола орудеши. Вай декхар да йолаш йолча тракторашта тIехьаювзача орудех пайда эца. Уж балха юкъе йоалаяро дикка лохбергба юртбоахама производстве деча балхашка дIабода мах.

Йоли чаи чуэцаш ду балхаш де машинаш яц. Из бахьан долаш кулгашца дукха къахьега деза уж балхаш деча, ха дукха йоаяйт, дукхагIа йолча хана йол а ча а талх, кхаш оахилга тIахьадоах.

Республикан механизаторашта хьалхашка латта декхар да шоай низаца цу балхашта хиланза ярг мел йоаца машинаши тракторашта тIехьаювза орудеш хьаяр а цунца цу гIулакхашка дIабода къахьегам кIезигбар а.

ДIаювча культурай продукцега дIабода мах лохбар духьа совхозашкеи колхозашкеи ца эшаш йола машинаш, уж эшача боахамашта дIаяла еза, царех амортизационни мах тела ца безаш.

Йоаккхаш йолча продукцега дIабода мах лохбар къоастадеча хана къаьстта теркам тIабахийта беза къахьегами средстваши кIезигагIа дIа а йолхаш, гектара тIара дукхагIа даргдола доакъараш дIадера. Иштта доакъарийна дика я хьажкIаш, хIаьта цхьацца йолча районашка Iалаьмате чIоагIа хьувкъ шекар доаккха свекла.

Уж культураш машинашца болх беш лелаелга кертера гIулакх да. Квадратно-гнездови хьисапе хьажкIаш, гидуарташ, шекар доаккха свекла, баьца даараш, кхыйола культураш дIаювлга хIанз а дика Iомадаьдац колхозашкеи совхозашкеи.

ДIадахача шера дуккхача боахамашка, къаьстта Шалински, Урус-Мартановски, Наьсарен, кхыча а районий совхозашка кулгашца дукха къахьийгад.

Масала, Старо-Юртовски совхозе хьажкIий цхьан центнерга 41 сом дIадахар, хIаьта квадратно-гнездови хьисапе хьажкIаш дIа а йийна, цар мугIараштa дIоахала а пхорагIа а комплексни машинашца гIулакх даьча нов. Чльмурзаева звенон хьажкIий цхьан центнерга 18 сом мара даханзар. Декхар латт Днепровски ахархоша яьраш санна йола хьажкIаш лелаю механизированни звенош ярах. Кертера дар да—бIаьстанара балхаш ду ха хьатIаккхачалехьа опыт йола механизатораш а къоастабаь, уж квадратно-гнездови хьисапе хьажкIаш дIае ховргдолаш Iомабаь, кийчбар.

Баьца даараштa, сомий а комсий а бешамашка, харбазаштa, пасташта, кхыйолча культураштa ду балхаш машинашца делга лакхде декхарийла да вай.

Республикан колхозашкеи совхозашкеи шурийга, дулхага, фуашка, тхага, кхыйолча продукташка дIабода мах хIанз а лакха латт, из мах лохбелга Iалаьмате мела а лел.

Хьайбаех йоаккхача продукцега дIабода мах лакха латташ хилара кертера бахьан да доакъарга къахьегам дукха дIа а бодаш, хьабоала пайда кIезига хилар. Дулха, шурий, кхыйолча продуктай центнера лаьрхIача дукха мах дIабода.

Укх 2—3 шера дикагIа долча тайпах дола хьайбаш а коа тIара оалхазараш а лоархIам боллаш дукхагIа хургдолаш колхозашкеи совхозашкеи беш бола племенной болх лакхбе беза.

Дикача тайпах дола хьайбаш дукхагIа хилча, доакъарга дIабода къахьегам кIезигагIа гIоргболаш гIулакх вIаштIехьа даьккхача хьайбаех хьабоала пайда дукхагIа а хургба, продукцега дIабода мах лох а лургба.

Хьайбаш дукхагIа дебаде деза вай. Хьайбаши коа тIара оалхазараши довш хилар дIадаккха деза, из вайна доккха зе деш хIама да.

Хьайбаех йоаккхача продукцега дIабода мах лохбеча кертера дар да — хьайбаш леладеча дIабода къахьегам кIезигбар.

Вай республикерча колхозашкеи совхозашкеи хьайбаш леладеча къахьегам дукха дIабодаш хилара кертера бахьан да фермашка деча халача балхашта механизаци ца яр.

Даьча лоархIамех аьлча, хьайбаш леладеча балхашта: хий моладеча 19 процент, доахан деттача 14 процент, фермашка чурча транспорта 38 процент мара механизаци яьяц.

Машинехи оборудованехи во пайда эцаш хиларо, царга болх а ца байташ уж дIаоттаяь латтийтаро лоархIам боллаш зе ду пачхьалкхенна.

Наьсарен районеи Грозненски № 15 йолча совхозеи птицефабрикан оборудовани болх ца байташ лоаттаю шоллагIа шу да.

Хьабоала пайда лакхбеча а дIадода ахча кIезигдеча а боккха лоархIам болаш я самокормушкаш лелаяр, къаьстта хьакхарчашта.

Хьайбаш леладеча балхашта механизаци яьча моттигашка болхлоша хьайбаш леладара нормаш хувца ца луш юсилга вIаштIехьа дац.

Хьайбаех йоаккхача продукцега дIабода мах лохбар цхьадолча даькъе вай хьайбаш чудоахкача моттигех пайда эцарга хьежжа а латт.

ДикагIа долча боахамаша ийбеча тайпара хьайбаш чудоахкача моттигех пайда ийбе а цар деча бесса дарегIеи цхьалхеи дола кхийш хьалде а деза вай.

Продукцега дIабода мах лохбе лерхIаш, колхозашкерчеи совхозашкарчеи административно-управленчески персонал кIезигъяра чотах накладной расходаш, легковой транспортага а кертерча средствашта ремонт еш а дIадодар кIезигде деза.

Тайп-тайпарча боахамашка цхьа тайпа болча балха нормаш а къахьегама мах а тайп-тайпара ба. Из порядок оттае езаш а махулла чехкагIа де дезаш а гIулакх да.

Колхозашкара къахьегам а цунах доагIар а нийсагIа хургдолаш вIаштIехьа даккха дикагIа йолча колхозий опытага а хьежа, юртбоахама кертерча балхашта лаьрхIа, массайолча колхозашка мегаргйола балха нормаши къахьегама деноех доагIари оттаде деза юрта боахама Министерствос.

Боахама боала пайда лакхбеча кертера дар — совхозе, колхозе, хIаьта иштта отделенешка, бригадашка, фермашка хозрасчет юкъейоалаяр да. Хозрасчет юкъейоалаяьча боахамашка продукцега дIабода мах лохагIа хилар хьахьекхад практико. Боахама балха хадданза контроль лоаттае укх гаргарча хана дерригa боахамаш хозрасчета тIа даха деза. Отделенешка, бригадашка, доакъошка, хIара бетта планаш увттаелга вIаштIехьа даккха деза, планах оттадаьри продукцега дIадахари вIаши нисдергдолаш, хьайоалача продукцега хьажа йиш хургйолаш.

Из декхар кхоачащдарна тIаберзабаь хила беза партен райкомий, колхозий а совхозий а первични партийни организацей, советски а юртбоахама а органий организаторски политически беррига болх.

Вайна из декхар кхоачаш а дулургда, вай из кхоачаш а дергда. Из кхоачащде цун боккха лоархIам кхета а баь, болх бе беза берригача коммунисташа, комсомольцаша, колхозникаша, совхоза болхлоша.

ЮРЧЕНКО,
ССКП-а Нохч-ГIалгIай обкома юртбоахама отдела заведующи.

Доазол дехьара

ОАР-а къама цIей

21 февралe цхьа шу дуз Сирии Египети яха Iарбий пачхьалкхенаш вIашагI а кхийтта, ВIашагIкхийттача Iарбий Республика (ОАР) йилла. ОАР-е доккха къама цIей деш белгалду из ди.

Сирии Египети вIашагIкхетаралар де латт колониализманнеи империализманнеи духьала лоаттабеча къовсаме Iарбий халкъий цхьоагIо хилара уйла. Мукъадаьннача халкъашта хов шоаш яьккха котало цхьоагIо хилча чIоагIа хургхилар. Сирии Египети вIашагIкхетарах империалистически низашта духьалара фронт чIоагIъеннахилар кхетадаьд Iарбий Малхбоалехьа. «Аль-Маса» яхача Каирски газето яздора, империализманна духьала шоаш лоаттабеча къовсамах хьаккхийтта боккха керда низ лоархI Iарбаша ОАР вIашагIйолларах, яхаш. Иштта лаьрхIар Сирени Египетеи барт вIашагIкхетар ОАР-а хьалхле лелаеча деятелаша а.

ВIашагIкхийтта Iарбий Республика вIашагIйолача деношка со вар Египте, хIаьта Iалаьмате чIоагIа цу деша гIозбаьнна а бар мохк. ВIашагIкхетарах йола решени гIаддаха ювцар деррига халкъо. Хеттетараш дукха дувцар, цхьабакъда керттера уйла соцаш дар, бокъонца йолча демократически ларда тIа цхьоагIо шеръяла езаш хиларах а Iарбий Малхбоален машареи прогрессеи низий чIоагIале йола ОАР дегIая езаш хиларах а бола тешам. Митингашка ухача хана Каирерча къахьегамхошка хиннача плакаташ тIа яздаь дар: «ЦхьоагIонца ба вай низ!», «ДIаяккха империализм!», «Яхийла Iарбий кортамукъале!» Сирии Египети вIашагIтохара деш дувцаш деррига халкъо кхадж тоссаш урна чу бюллетенаш Iочутовсача хана харжархоша аьлар, шоай къама кортамукъален чIоагIале хиларах тарра Iарбий цхьоагIонна тIехьа тосс оаха кхадж, аьнна.

Империалисташи цар гIончаши кхер Iарбий цхьоагIонах, хIана аьлча, царна хов тIехьабисача къамий мехкаш дIалувца уйлаш йолаш болча шоашта духьалара боккха низ из болга. Мукъадаьннача халкъашта юкъе моастагIал долла гIерт уж, довнийи тийшача балхийи маза ба цар Iарбий Малхбоаленна юкъебехкар. ОАР вIашагIкхийтта дукха ха ялалехьа США госдепартаменто инструкци яхьийтар цу хана Нури Саида реакционни клико доалдеш хиннача Багдадерча американски посольстваrа, «Аль-Ахрам» яхача газето беча хоамах цу инструкцес тIадожадора «сирийско-египетски цхьоагIон идея йохаяра мел ца болийташ дIахо а низ тIабохийтилга». Соахка аьхки Ливане хиннача событех пайда ийцар США-н доал деча гIозараша, ший лоIамехьа йола, империалисташта духьалара политика республикага йитийта гIерташ ОАР-а духьала керда провокацеш ярна.

Дикка къахьийгар империалисташа Малхбузехьарча пачхьалкхенашца оагIув болаш йола Иракера Нури Саида клика дIа а йоаккхаш, цига ший лоIамах дола республикански Iаьдал оттадаь бола къама мукъален керда болам Iарбий Малхбоалехьа гIеттача хана а. США-и Англии кхыметтел тIемаца юкъе гIертар цига. Гуччахьа Иракски Республиканнеи ОАР-аи духьала агрессие лаьрхIа Iалаьмате дукха американскии английскии тIема низаш дахийтар цар Ливанеи Иорданеи. Цхьабакъда, Советски Союзои, машар безаш долча вокх халкъашеи лаьца никъ чIоаггIа лоаттабар бахьан долаш империалистически агрессен планаш ехар. Ливанереи Иорданереи шоай эскараш арадаха дийзар США-ни Англеи.

Цхьабакъда, американскии английскии колонизатораш шоай тийшача балха тIара балaнзар. Гаргарчеи Юкъерчеи Малхбоалехьа го тувсаш лел империалистически агенташ, Iарбий пачхьалкхенаш вIашка кхохка тIерташ, вIашагIкхийтта халкъаш вIашагIдаха гIерташ. Iарбий мехкашта керте латтараш «коммунизман кхерамца» унзара а боахаш, прогрессивни низаш мелле а колонизаторашта духьаларча халкъаша лоаттабеча къовсаме къамий фронт йохае а гIерт уж. «Коммунизманна духьала» яхаш харц лозунгаш а долаш прогрессивни низашта духьала кампани йолаеннай цхьадолча Iарбий мехкашка, хIаьта цу гIулакхо общественноста сатем а боабу: «коммунизманна духьаларча» лозунгех цунна хов хьалха Iарбий цхьоагIонгахьа лаьттача лозунгашцара цхьадола гIозараш хийра дала гIертилга. Iарбий халкъаш шоай мехкаш демократически дегIадаххкара наькъагахьа да, хIаьта арахьара империалисташа хьалхьеш йолча чурча реакцен гIулакхаш харц а ду цар.

Империалисташа дагалувцараштa а цар тийшача балхашта а духьала къовсам а лоаттабеш, шоай вахара бокъонаш а къама кортамукъале а майрра лораеш да Iарбий халкъаш. Цу къовсаме йоккха котало яр вIашагIкхийтта Iарбий Республика вIашагIйоллар, хIаьта социалистически лагера мехкаша гIо-новкъостал а дир цунна. «Шоай къама кортамукъале яьккхача мехкашта, — йоахар Н. С. Хрущевс ССКП XXI-гIча съезде доклад еш, — новкъостал а эш эшарг а да деррига социалистически мехкашкара а прогрессивни мелболча нахагара а. Советски Союзои вокх социалистически мехкашеи доттагIал чIоагIду колониальни Iазапа кIалхардаьннача мехкашца, царна новкъостал да а даьд, дерг а да».

Ший оагIонгахьара ВIашагIкхийттача Iарбий Республико ше хьахиннача деношка дензхьаллаьцар тIом хиларах бола кхерам дIабаккхар духьа а массане юкъара кхерамзе Iалашъяр духьа а Советски Союзо лоаттабу къовсам. Машар безаш дола вож мехкаш а санна, атомнии водороднии герза тохкамаш делга сихха сацийтара а дIадаккхара а тIехьа я ОАР.

Дика тоалуш латт ВIашагIкхийттача Iарбий Республиканеи Советски Союзаи юкъера экономически гIулакхаш. Вай мехко ший гIулакхаш тоаду ОАР-ца а деррига мехкашца а, политическии кхычеи хьалашка шийгахьа цхьакехъ совле а ца ехаш, цхьатаррача бокъонех. ХIаьта цо новкъостал ду кIезига дегIадаьхкача мехкашта цар промышленность дегIайоалае, къама боахам чIоагIбе.

Ше эттача хана денз ОАР-а индустри а дикка дегIаенай. ДIадахача шера аьхки Республикан Египетски районе хьал а яь болх бе йолаеннай Гаргарча Малхбоалехьа йоккхагIчарех йола Хелуански металлургически завод. Цунна лоалаха хьалъяьй вагонаш хьаю йоккха завод. ХьалхагIа Египте ца хинна промышленностен керда доакъош хьалдеш латт. Сирийски районе дикка дегIайоалаяьй мехкдаьттан промышленность. Республиканна чIоаггIа эшаш дола мехкдаьтта гучадаьккхад дикка тохкамаш дар бахьан долаш. Хомсе хьалъяь йолаш латт йоккха мехкдаьтта чакхдоаха завод. ДIадахача шера гурахьа промышленни ток еннай Дамаскана юххе Барада яхача хи тIа хьалъяьча гидроэлектростанцес.

Шоай хана Сирени Египетеи правительствашa экономически технически гIулакхашта Советски Союзаца яьча соглашенешка хьежжа ОАР-а шинна а районе хьалъеш латт хIанзарча кердача оборудованеца кийчъяь йола промышленни предприятеш. ОАР дегIаярна къаьстта лоархIам болаш да говзача специалистий къамех йола кадраш кийчъеча Советски Союзо деш дола новкъостал: цо новкъостал ду республикана ший боахами культуреи дегIадоагIилга Iалашдарна.

ЧIоагIа дог гIоздаларца тIаийцар ОАР-е дIадахача шера декабре Нил яхача хи тIа яь хий лакхдеш йола йоккха Асуански хьалхарча даькъах йола сунт хьалъярна Советски Союзо экономическии технически новкъостал дарах йола соглашени. Каирски общественносто чIоагIа лоархIам бир цу соглашене, ОАР-аи СССР-аи юкъера доттагIален гIулакхаш дегIадахкарна бола кертера никъ из хиларах тарра.

ОАР экономически дегIаярна оттаеча планашта юкъе къаьстта лоархIам беш я хий лакхдеш йола из сунт. Республике эггара халагIа дола гIулакх да хиш дехкаш дола лаьтташ тоъам болаш ца хилар. ОАР-н Египетски районе юрта боахамо хIанзалца кайда эцаш дар деррига лаьттах йиъ процент гаргга лаьтта мара дац; вож юхедиса 96 процент дола лаьтта яьссале я. Цу яьссаленах пайда лургбола лаьтта хьакъоастадарна хий эш. Хий лакхдеш йола сунт тохаро хIанз даьсса дадача лаьттаех 500 эзар гектар гаргга долча лаьтта хий дилла йиш хулийтаргья. Цул совнагIа йоккхача водохранилищо йиш хулийтаргья бIаьш гектараш долча вокх лаьтташка хиш дехкара гIулакх тоаде. ХьатIайоагIача хана сунт техача моттиге йилла лерхI хIанз Египетски районе лучул 10-зза гаргга дукхагIа электроэнерги тергйолаш йола йоккха гидроэлектростанци. Иззал дукха электроэнерги яккхаро йиш хулийтаргья дIахо йодача хана ОАР-а боахам тоабе.

Асуански сунта яьча соглашенена кулгаш яздара хьакъехьа ОАР-н президента Гамаль Абдель Насер ше яхьийтача телеграмма тIа СССР Министрий Совета Председатела Н. С. Хрущевс яздора: «Тхо теш, Асуански сунт йоллар ВIашагIкхийттача Iарбий Республикан къама боахам чIоагIбарна боккха лоархIам болаш хургхиларах а дIахо йодача хана промышленностьи юрта боахами дегIабоалабарна, бахархой хьал-торо тоадарна йола йоккха тIехьале цунах хургхиларах а». Н. С. Хрущевна юха жоп луш ше яйтача телеграмма тIа президента Насера белгалдир, Советски Союзо цIенача дег тIара деш долча новкъостала ОАР-н халкъаша чIоаггIа лоархIам беш хилар. «ВIашагIкхийттача Iарбий Республиканеи Советски Союзаи юкъера гIулакхаш, — яздора президента Насера, — машаре дахара а тешаме цхьатаррарча бокъонашца юкъа къахьегара а принципаш ларде латташ хиннад массаза а. Лаккха хий айдеш йолча Асуански сунта хьалхара дакъа хьалдеча моттиге Советски Союзо экономическии техническии новкъостал дарах йола соглашени ярца вай шинна а мехка юкъера дохаргдоаца доттагIал чIоагIдара гIулакха боккха пайда бир».

Советски наха лов шоай къама цIей дездеш долча ВIашагIкхийттача Iарбий Республикан халкъаша, республика политическии экономическии ший лоIамагI хилара гIулакхаи из демократически наькъаца дегIаяра а прогрессивнегIа хилара а гIулакхаи толамаш дахар.

П. ЕГОРОВ.

ДоттагIий оарцагIа баьлар

Из хилар 5-ча февралe. Цул хьалхарча деношка бIаьсти санна йIайха яр лоам чу. Юкъ-юкъе лоа дIадаьнна моттигаш яр гуш. ЩIаьхха ха хувца ялар: къилбаседера даша бос бола еза морхаш тIаьхкар, чIожашка бирса мух увгIа болабелар. Метереологически службо лоацца хоам бир, арктически шийла фо къилбаседерча Кавказе чуденнад, аьнна...

Цу дарц хьекхача дийнахьа Советски районерча 2800 метр лакхача лоам тIа нах бахача моттигех а новкъостех а къаьста висар Грознера кхо турист — Олег Булгакови, Шавал Дадаеви, Рая Ужаховаи. ЙоIа когаш гIоарал дайна ца лелаш хиларо шоаш болчара дIа ца йохийташ соцаяьяр из группа. Балара кхерам тIаэттар царна.

Фу хилар хьогI дIахо? Хиннача хатарах хабар сиха Грозне кхаьчар. Советски наьха Iаьдалах уж кIалхарбаха оарц даьлар. Пятигорскера граждански авиацен говзача летчика Буров Юрий Александровича вертолет ера. Нальчикера Iалаьмате чехка Черсий-Боалкхарой АССР-а туристско - экскурсионни управленен начальник Николай Иванович Двуреченски керте а волаш альпинистий группа кхаьчар Нохч-ГIалгIай мехка. Сиха оарц даьлар Къилбаседа ХIирий мехкара а, Дагестанера а.

Туристаш кIалхарбахара декхар сиха кхоачащдулургда, аьнна хетар. Бакъда, ха во оттар бахьан долаш, цу гIулакха йоккхий халонаш духьалъяьлар. ЯлхлагIчеи, ворхIлагIчеи, бархIлагIчеи февралe а цул тIехьарча деношка а геттара чIоагIа дарц хьекхар лоам чу. Температура цкъаза 28—30 градус шелалга кхаччалца лохлора. Иштта хана атта дац лакхе лоам чу, лоа мара тIа хIама доацача дерзанча бовхьашка. Михо щIеро санна юхь марцар, садахара хало йора, когаш тIа ура эттача вожавора. Вертолет а цу хана гIотта ца луш йисар.

Бакъда, нах кIалхарбахарна лоаттабу къовсам цхьан дийнахь а сацацар, Юха ца боалаш метра тIехьа метр, километра тIехьа километр хьалха дIагIертар Черсий-Боалкхарой мехкара лыжникаш. Iалаьмате хала дар царна, хIаьта а цхьаккха а вохaнзар царех, массане цхьа уйла яр: лоам чу нах леш латт, фуннагIа даь а кIалхара баха беза уж.

Эггара тIехьа а йийкхар. Кхоачаш мух сеца, малх гучабалалехьа вертолета тIа хайр Юрий Александрович Буров. КхоалагIа шу да из ший «цIезаца» Кавказа лоамашка лела. Массехказа нийсденнад цун нах кIалхара баха безаш, — лоамаша-м бегаш мича бу! Бакъда, массехказа гIаттарах Бурова са паргIатдоаккхаш хIама хиланзар. Мел чIоагIа лохе ухкача лоама чхараштa юкъе, готтача харшашка из хьежарах, цу кхаьннех бIарг кхетанзар цун. Массаза а гIайгIане юхаверзар из Итум-Калерча ший база. Тамаш яц бIаргчача кIиранна хало хьег лоам чу кIалбисача наха, царгара даа хIама а кхоачаденнад...

Хьаэттар кхойтталагIча февралe Iуйре. Нах лаха ше водаш бегашта аьлар Юрий Александровича: «ХIанз а аьттув ца бала мег — кхойтталагIа ди деци вайна тахан», хIаьта а, ше кабина чу дIачухайча новкъосташка аракхайкар из: «хIама дац, доацача хIамаех тешарашa фуннатI яхе а кораргба сона уж тахан!»...

Хьалхарча деношка санна къулбехьа, Шаро-Аргун яха лоама хий долчахьа лаьллар цо вертолет. Тийна а, йийкха а яр, бIарг тIа ца отташ къегар лоама бовхьаш тIара лоа. Итт, ткъо, ткъаь итт, шовзткъа километр тIехьашкахьа йисай. Приборо хьахьокх вертолет кхо километр гаргга лакха йодаш хилар. Расчеташка диллача туристаш цу квадрате хила беза. Буров къаьстта чIоагIа хьеж лохе Iо чу цхьаннена тIехьа цхьаькха, кхы а, кхы а, го боаккх цо моттигага хьежаш. ЩIаьхха готтача чIоже зIамигача кхаь тIадамах бIарг кхийтар цун. Ко дIатеттар Буровс — вертолет нийсса цу чIожа тIа нийсъелар. ТIадамех, чехка доккхий а хинна, нах хилар. Цхьанне чIоагIа кулгаш лестаду.

Уж ба! ГIозвалара йIайхача телгIено дог хьалдизар пилота. ХIанз цун декхар — царна дуача хIаман гали чутассар да. Мишта дулургда из? ЧIож-м, аьлча а, лоам йиккха даьнна харш-м моллагIдолча цIенал шератIа мичад. Юрий Александровича дагадох: мушах дийза вертолета чура гали дIаара а даьккха, тIаккха вертолет царна тIа нийс а яь муш хоадабе. Цо иштта да а дир из. Еза посылка гIозбаьннача наха 15—20 метр мара гаьна йоацаш Iоежар. Буровна гу царех цаI гали дежачахьа тоссалуш.

ХIанз сихагIа хоам бе беза ялх километр хиллал къилбаседехьа йолча альпинистий группага. Корабаь нах болча моттига координаташ дIахойташ лоацца каьхат яздир пилота. Массехк минута яьлча лыжникаш бIарга а байна царна вымпел чутессар цо. Цо яхачох кхийтар вожаш, хIаьта а тешамегIа хургдолаш кулга оамалах никъ дIа а хьекха альпинисташ баха безача оагIорахьа вертолет лаьллар Юрий Александровича. Бакашкара даьтта кхоачадала делча мара Итум-Кале вахaнзар Буров.

...Махулла сихагIа туристаш болча дIакхачар духьа эггара низ болашагIа а говзагIа а бола спортсменаш бахийта лаьрхIар альпинистски отряда начальника. Баха раьза хилар Черсий-Боалкхарой АССР-а «Эльбрус» яхача альпинистски латера кхо инструктор, спорта мастераш бола Иосиф Кохиании цхьатарра Михаил яха цIераш йола — ши даьвеший воI Хергиании. Пилота хьийхача новкъа чехкка болабелар уж. Ши сахьат гаргга ха яьлча вIашагIкхетар хилар. ЧIоагIа гIозбаьннабар кIалхарабараш а тIабаьхкараш а. Йийзача цIера кIур урагIаболабелар чIоже...

* * *

14-ча февралe туристаш а уж кIалхарабоахаш дакъа лоацаш хиннараш а Грозне кхаьчар. Берригаш могаш ба. КIалбиса нах кIалхарбахa оарцагIа баьхкача новкъосташтa баркал а оалаш цар къонахчул лоархIаш а альпинистий йоккхача группана Сийлен грамоташ еннай вай республикан Лакхехьарча Совета Президиумо. КIирандийнахьа спортсменаш тIаийцар Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета Президиума Председатела нов. И. А. Алмазовс. Доккха вIашагIкхетар дар из. Цунах доттагIален вIашагIкхетар ала йиш я. Эрсашеи, украинцашеи, гуржашеи, нохчашеи, гIалгIашеи, черсашеи, боалкхарошеи, хIирашеи, аварцашеи — тайп-тайпарча къамий къонгаша бIайхача безамца дувцар шоашта доазув доацаш Сийлахь-Йоккха Советски Даьхе дукха езар.

— Тха, спортсмений — альпинистий массаза а ба чIоагIа бувзам, — аьлар цу вIашагIкхийттача хиннача Черсий-Боалкхарой АССР-а «Улутау» яхача альпинистий лагера начальника Коленов Георге. — Иштта дохаргдоацаш чIоагIа да советски халкъий доттагIал. Из доттагIал дунен тIа эггара дезагIа дола хIама санна лорадергда оаха....

В. БЕКЕТОВ.

Сурташ тIа: (лакхехьара лохехьа) Шавал Дадаев, Рая Ужахова, Олег Булгаков (эггара лохехьа) Вертолета летчик Юрий Буров.

ЕЛИЗАРОВА сурташ.

Итали. Дукха ха йоацаш Флоренцерча «Галилео» яхача оптически завода болхлоша забастовка а яь, массехк бIаь саг болхло балхара дIаваккхар бахьан долаш завода помещени дIалаьцар.

Сурта тIа: дирекце соцам барга хьежаш латт завода болхлой картал арахьа.

Публифото сурт. **ТАСС фотохроника.**

Шоай бокъонаш бахьан Италерча болхлоша лоаттабу къовсам

Хала ханаш я Италерча къахьегамхошкара яраш. Кхыйолча малхбузен пачхьалкхенашкарчул чIоагIагIа экономикан кризис я цу мехка. Дукхаш а болхлой дIабоахаш латт предприятешкара. Лакхденнад дуача хIамай мах. Болхлоша квартирах тела деза ахча тIатехад бIаьхийча наха.

Хала вах итальянски ахархо. Итташ эзараш ахархой удаш латт юрташкара городашка. Ши миллионал тIех саг болх боацаш ва Итале. Шоаш балхара дIабахара бахьан долаш алапий тIатохийтарна чIоагIа къовсам лоаттабу болхлоша бIаьхийча нахаца. Генуе, Болонье, Флоренце, иштта кхыйолча городашка забастовкаш яьй болхлоша.

1958-ча шера 6 миллионал тIех болча къахьегамхоша дакъа лаьцар профсоюзаша вIашагIеххача забастовкашта юкъе. Тоскана яхача областерча, ртутни рудникера болхлой массехк дийнахьа рудника чура хьал тIа бовланзар, шоашта алапеш лохдара раьза ца хилар дIахойташ. Цар лоаттабаь къовсам коталонца чакхбаьлар.

«Галилео» яхача Флоренцерча завода хьалха латтараш массехк бIаь саг балхара дIаваккха боларах болхлоша забастовка йир. Из завод я Италерча нийсача механикан предприятеех йоккхагIа ярех цаI. Еррига цехаш дIалаьцар забастовка яьча болхлоша. Завода хьалха латтараш кхайкар Iаьдалга. ТIаккха заводе а яьхка, болхлой арабаха йолаелар полицен отрядаш.

Цу гIулакха юкъе лийлхар кинаш а. Флоренцера архиепископа помощник монсиньор Флорит вера шийна гонахьа полицеяш а баьха. Забастовка ма е, завода кулгалхоша яхар де, яхаш къамаьл дир цо болхлошка. Цунах хIама хиланзар. Етташ дубинкаши бранспойташи йолаш болхлошта тIабеттабелар полицаяш. Хела болхло вела а велар цига.

Флоренцерча къахьегамхоша а дегаш раьза а долаш хьаллоац «Галилео» яхача заводерча болхлоша лоаттабу къовсам.

Спорта керда мастер

Укх деношка Ленинградера цIаенай Ерригсоюзни студентски состязанешка дакъа лоацаш хинна Нохч-ГIалгIай педагогически института легко-атлетикан сборни команда. Цига дакъа лоацаш хиннай Москвереи, Ивановереи, Ростовереи, Ставрополереи, Ленинградереи командаш а.

Дика толамаш даьхар цига Нохч-ГIалгIай пединститута студента В. Большовс. Укх шера вай мехка эггара хьалха 2 метр лакха кхоссаденнав из. Цунца спорта мастера цIи яккхара норма а кхоачашйир цо.

Дика хьоккхамаш даьхар цига Грознерча командаца хиннача кхыбараша а.

А. РАШИДОВ.

Редакцега дена письмо

Аз дехар ду е каьхат «Сердало» газета тIа даккха.

1957 шера Киргизе, гор. Фрунзе арадаьннад «Дега гIоз» яха гIалгIай литературан сборник. Из сборник арадоалача хана цунна материалаш гулъяьраш (нов. Б. Зязикови, О. Мальсагови) цига ца хиларах цу сборника тIа цхьа гIалат нисъденнад.

Цу сборника тIа «Шира илли» да. ГIалгIай багахбувцамцарча иллешта юкъе эггара толашагIа долчарца да, ала йиш я цох.

Из «Шира илли» дIаяздаьр со, Д. Д. Мальсагов, ва аьнна оттадаьд вай ювцача сборника тIа. Из бакъ дац: из «Шира илли» дIаяздаьр Мальсагова Кураза Фатима я. Из илли эггара хьалха арадаьннад Михаила Слободскойс эрсий меттал перевод а яь «Золотая зурна» яхача литературни сборника тIа, (Владикавказ, 1926 шера), тIаккха гIалгIай меттал арадаьннад из «ЩIесийгаш» яхача сборника тIа, (Орджоникидзе 1933 шера).

Цхьаькха хIама а да «Дега гIоз» яхача сборника тIарча Наьрт-орстхоех долча дувцарех ала дезаш, уж дувцараш хьангара, маца, мичахьа дIаяздаь да ховш хила деза.

«Сеска Солсеи Села ПирIии» яха дувцар 1936 шера МIайста Пхьувгla яхача юрта; «Сеска Солсеи ши йоI-нанеи» 1936 шера Шета Хьокхой Шамсадагара; «Пхьаталбаьречун сесаги наьрт-орстхои» 1926 шера Галашка Хакиев Мусигара, «Сеска Солсеи КIинда Шоаи» 1935 шера БIараха БIарахой Хьатийгара, «Фаьра хьазилг» со бер долаш сай найцийгара Фуртовгарча Ахриев Генардкъийгара хезад сона.

Вай дувцача сборника тIара вож наьрт-орстхоех дола дувцараш шиккъ вариант йолаш да: аз дIаязъяь варианташ дукха эрга йолаш яц, дукха хьалха Ч. Ахриевс, Б. Долгата, А. Ахриева дIаязъяьчарел а хIирийи черсийи вариантел а.

«Сеска Солсеи вампали», «Сеска Солсеи жербабеи» сона 1927 шера дийцад Дошлакъий юртарча Богатырева Ислама, вожаш дийцад 1935 шера БIарахарча БIарахой Хьатос.

Кавказе дахача къамаша дукха хам бе безаш а лархIа дезаш да наьртех дола дувцараш. Цу дувцарех дIа мел яздаьраш а, дIаязданза дараш чIоагIа леха а вIашагIтоха деза, цхьана кепа теха арадалийта а деза.

Наьсар-Кертера дайта «Наьсар» яха дувцар хIанз а арадаланза да. Бакъахьа дар из а гоа ца деш арадалийтача. Нохчий-ГIалгIай багахбувцам, черсийи хIирийи багахбувцам а бувц цо.

Багахбувцам тIа мел язбаь мугI хьан, маца, хьангара язбаьб ховш хила деза, цудухьа язду аз е каьхат.

МАЛЬСАГОВ Дошлакъа.

Тахан кинотеатрашка

«Челюскинций» цIерахча кинотеатре
Йоккха зал — **«Солдатское сердце»**.
Долалу 10, 12.20, 2.40, 5, 7.20, 9.40.
ЗIамига зал № 1 — **«Солдатское сердце»**.
Долалу 8.30, 10.50, 1.10, 3.30, 5.50, 8.10, 10.20.
ЗIамига зал № 2 — **«Солдатское сердце»**.
Долалу 9, 11.20, 1.40, 4, 6.20, 8.40, 10.
ЗIамига зал № 3 — **«Солдатское сердце»**.
Долалу 9.15, 11.35, 1.55, 4.15, 7.35, 9.45.

«Родина» яхача кинотеатре «Солдатское сердце».
Долалу 9, 11.10, 3.40, 5.50, 10.
«Кочубей». Долалу 1.20. Сайрина 8 сахьат даьлчеи.

Редактор М. ЛЬЯНОВ.

РЕДАКЦЕН АДРЕС: г. Грозный, Сталина улица, 23. ТЕЛЕФОНАШ: Редактора — 2-41-23, редактора зам. — 2-07-01, бехктокхама секретара — 2-25-72, корректорске — 2-30-91, партийни вахареи экономикани отделий 2-25-72.

СФ00274 1918 шерарча 11-ча августа цIерах йола типографи, г. Грозный, Революцен проспект, 30/3. Заказ № 1181